

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา :
กรณีศึกษาเกี่ยวกับบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียน

28 ส.ค. 2543

สารนิพนธ์
ของ
นางสาวสมพร เจริญสุข

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่
เมษายน 2542

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา :
กรณีศึกษาเกี่ยวกับบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียน

บทคัดย่อ
ของ
สมพร เจริญสุข

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่
เมษายน 2542

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในบทบาทของหน่วยงานที่จัดบริการการศึกษานอกระบบ โรงเรียนด้านอาชีพให้แก่ประชาชนในพื้นที่ เนื้อหาของการศึกษาค้นคว้าแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การกิจและการดำเนินงานของศูนย์ฯ, ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และความคิดเห็นของประชาชนผู้เข้ารับบริการ

การเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ (1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ (2) สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ฯ จำนวน 14 คน จากทั้งหมด 22 หน่วยงาน และ (3) สัมภาษณ์ประชาชนผู้เข้ารับบริการในศูนย์ฯ จำนวน 30 คน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอในรูปของความถี่และค่าร้อยละของคำตอบที่ได้ในแต่ละประเด็นคำถาม

ผลการศึกษาค้นคว้าสรุปได้ดังนี้

1. โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แยกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ 8 ประเภท ได้แก่ การเกษตร สิ่งแวดล้อม สาธารณสุข การส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาแหล่งน้ำ การคมนาคม สื่อสาร สวัสดิการสังคม และประเภทอื่น ๆ หลักการสำคัญของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มี 6 ประการ คือ (1) ช่วยเหลือประชาชนในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า (2) การพิจารณาต้องเป็นไปตามขั้นตอน ตามลำดับความจำเป็น ประหยัด (3) การพึ่งตนเอง (4) การส่งเสริมความรู้ และเทคนิค วิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม (5) การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ และ (6) การส่งเสริมและปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม

2. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาที่ตั้งขึ้นเป็นแห่งแรกในจำนวนทั้งหมด 6 ศูนย์ ซึ่งก่อตั้งเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2522 มีพื้นที่ในการดำเนินการ 1,857 ไร่ เน้นการปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติของดินและน้ำให้มีความสมบูรณ์ เนื่องจากสภาพพื้นที่แห่งนี้มีการตัดไม้ทำลายป่าและปลูกพืชไร่ จนทำให้ดินจืดและเสื่อมคุณภาพ จนกลายเป็นดินทรายที่ไม่สามารถทำประโยชน์ได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้พระราชทานพระราชดำริให้ทำการฟื้นฟูสภาพของดิน เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน โดยดำเนินการพัฒนาด้านต่าง ๆ อันจะทำให้เกษตรกรมีรายได้มั่นคงสมบูรณ์ต่อไป

3. ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ สรุปได้ดังนี้ (1) ปัญหาสำคัญในการดำเนินงาน ได้แก่ ปัญหาประกอบอาชีพของประชาชน การขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ประชาชนได้รับการศึกษาต่ำ ขาดแหล่งเงินทุน และถูกเอารัดเอาเปรียบจากบุคคลอื่น (2) ศูนย์ฯ ควรให้ความช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพของประชาชน โดยสนับสนุนด้านความรู้และเทคโนโลยีทางการเกษตร, เร่งดำเนินการปรับสภาพดิน, สร้าง

แหล่งน้ำในการทำเกษตร, ประสานรวมกลุ่มเกษตรกรในรูปของสหกรณ์ จัดหาตลาดให้เกษตรกร และสร้างอาชีพเสริมในครัวเรือนให้แก่เกษตรกร

4. ความคิดเห็นของประชาชนผู้รับบริการ สรุปได้ดังนี้ คือ (1) ประชาชนผู้รับบริการส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่บริเวณรอบศูนย์ฯ ส่วนใหญ่มีพื้นฐานการศึกษา ระดับ ประถมศึกษา (2) การติดต่อกับศูนย์ฯ นั้น ส่วนมากเจ้าหน้าที่จากศูนย์ฯ จะเข้าไปติดต่อพบปะกับชาวบ้าน หรือติดต่อผ่านทางกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน, เพื่อนบ้าน และเจ้าหน้าที่การเกษตร (3) การติดต่อรับบริการจากศูนย์ฯ ส่วนใหญ่จะมาติดต่อในเรื่องการขุดสระน้ำเนื่องจากการขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตรและอุปโภคบริโภค นอกจากนั้นยังมีปัญหาในด้านอาชีพ จึงเข้ามารับการอบรมในเรื่องอาชีพทางเกษตรจากศูนย์ฯ การขอคำปรึกษาและขอรับพันธุ์พืช-พันธุ์สัตว์ (4) ข้อเสนอแนะของประชาชนผู้รับบริการ ได้แก่ ให้มีการประชาสัมพันธ์มากขึ้น, จัดให้มีการอบรมในด้านการเกษตร และมีการให้คำแนะนำความรู้เกี่ยวกับเกษตรอย่างสม่ำเสมอ

**KHAO HIN SORN ROYAL DEVELOPMENT STUDY CENTRE CHACHOENGSAO PROVINCE :
A CASE STUDY OF NONFORMAL EDUCATION SERVICES.**

AN ABSTRACT
BY
SOMPORN CHALEANSUX

Presented in Partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Adult Education
at Srinakarinwirot University

April 1999

This study surveyed the present role of the Khao-Hin-Sorn Royal Development Study Centre, perceived as a nonformal education services organization and provided for local farmers. The main themes of the study covered 3 contents: services and the implementing system of the Centre, opinions of staff-members, and opinions of local farmers as the clientele to the Centre.

The data were collected through 3 methods: (1) Documentary survey, (2) Unstructured interviews to 14 staff-members out of 22 divisions of the Centre, and (3) Semi-structured interviews to 30 local farmers as the clientele to the Centre. Since it was a qualitative study, the data were analyzed methods of content analysis. Statistics used for presenting the data were frequency distribution and percentage.

The research findings were: -

1. The projects under the Royal Development Project were classified into 8 categories: agricultural promotion, environmental reservation, public health services, occupational promotion, water resource development, transportation and communications, public welfare, and others. The operation of the Centre was under 6 principles: (1) help people in solving immediate problems; (2) in dealing with the problems should be in order according to needs and being economized; (3) should be self-reliance; (4) promoting knowledge and appropriated technology; (5) reservation and development of natural resources; and (6) promotion of the environmental conditions.

2. The Khao-Hin-sorn Royal Development Study Centre was created on August 8, 1979, as the first in all 6 Centres through out the country. Its operating areas covered 1,857 rai, emphasizing soil and water reservation and development, and this because of the forest was destroyed

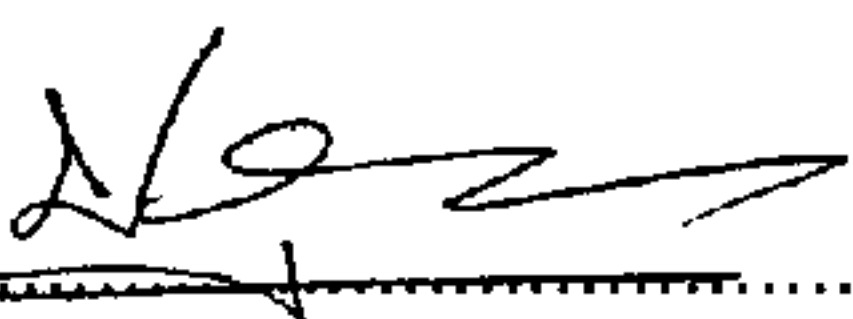
in the past. The restoration was done in accordance with His Majesty the King's suggestion.

3. Opinions of the staff-members were: (1) operation problems of the Centre were the occupational problem of local farmers, lack of water reservation for agriculture, the farmers did not own the land, infertility of the soil, low education of the people, lack of money sources and the exploitation of local people; (2) The Centre's role in occupational promotion should be an introducing of knowledge and agricultural technology, restoration of soil quality, water resource development, supporting an agricultural co-operation and supporting house-hold occupation.

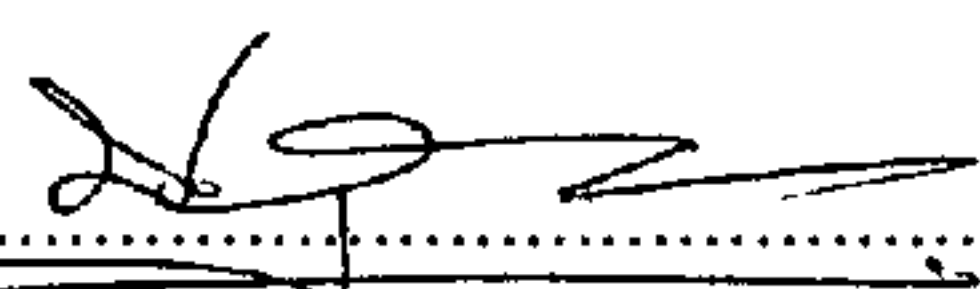
4. Opinions of the Centre's clientele were: (1) most of them were local farmers, low educational background with primary education level; (2) they contact to the Centre through the staff-members, village headman, neighbours and agricultural officers; (3) services they needed from the Centre were making water reservoirs, solving their occupational problems, agricultural training, consulting about animals and crops; and (4) their advices were that the Centre should do more public relations, organizing training in agriculture and providing knowledge in agriculture to the people.

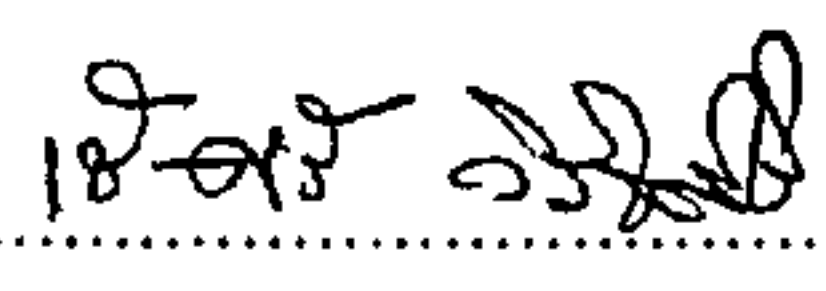
อาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตวิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

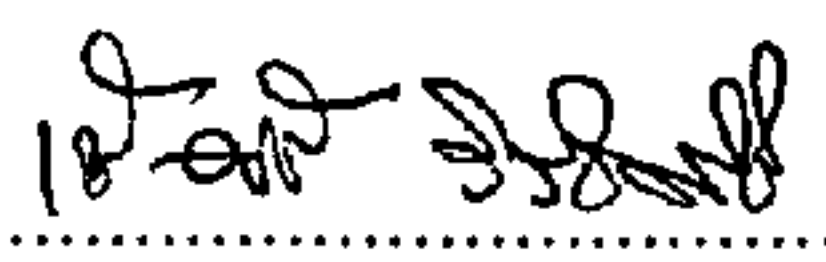

.....
(รศ.ดร. ปฐม นิคมานนท์)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(รศ.ดร. ปฐม นิคมานนท์)

..... กรรมการ
(รศ. เขียวศรี วิวิธสิริ)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร
(รศ. เขียวศรี วิวิธสิริ)

วันที่ 30 เดือน เมษายน พ.ศ. 2542

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จได้ด้วยการสนับสนุนให้คำปรึกษาแนะนำตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จจบบริบูรณ์จาก รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ เขียวศรี วิวิธสิริ หัวหน้าภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบปากเปล่า และให้คำแนะนำเพิ่มเติม ทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ นายเกรียงศักดิ์ หงษ์โต เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ฯ ตลอดจนชาวบ้านอำเภอนมสาร-คาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่ได้ช่วยเหลือในการตอบแบบสอบถามและให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

ขอขอบคุณ คุณกานต์ พรหมสิริ, คุณชูชาติ สุวรรณรัตน์, คุณภัทรพร เขี่ยมสมณะ, คุณวีระ สุขประเสริฐ, ว่าที่ ร.ต.มนตรี ฉะยมแหลม ตลอดจนเพื่อน ๆ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ด้วยดีตลอดมา

คุณความดีอันพึงมีขอบแต่บิดา มารดา ผู้ให้ทั้งกำลังใจและช่วยเหลือสนับสนุนการศึกษาของผู้วิจัยตลอดเวลาที่ศึกษา ครู-อาจารย์ผู้เคยประสาทวิชา และผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

สมพร เจริญสุข

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
สภาพปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	5
2 โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.....	8
ความเป็นมาของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.....	8
ประเภทของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในปัจจุบัน.....	9
หลักการของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.....	13
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.....	16
การบริหารและการดำเนินงานในศูนย์การพัฒนาอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ.....	20
3 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ.....	22
ความเป็นมาของโครงการฯ.....	22
วัตถุประสงค์ของโครงการฯ.....	25
คณะทำงานและอำนาจหน้าที่.....	25
องค์การการดำเนินงานและขอบเขตหน้าที่ของหน่วยงาน.....	26
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	31
ตอนที่ 1 ข้อมูลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการในศูนย์ศึกษาการ พัฒนาเขาหินซ้อนฯ.....	31
ข้อมูลส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ให้การสัมภาษณ์.....	31
ลักษณะของการให้บริการ.....	33
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการ.....	34
ตอนที่ 2 ข้อมูลการรับบริการจากประชาชน.....	45
ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้การสัมภาษณ์.....	45
ความคิดเห็นของประชาชนที่เข้ารับบริการในศูนย์ศึกษา การพัฒนาเขาหินซ้อนฯ.....	46

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 53
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า..... 53
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า..... 54
	กลุ่มตัวอย่างของการศึกษาค้นคว้า..... 54
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล..... 54
	การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 54
	การวิเคราะห์ข้อมูล..... 54
	สรุปผลการวิจัย..... 55
	การอภิปรายผล..... 58
	ข้อเสนอแนะ..... 60
	ข้อเสนอแนะทั่วไป..... 60
	ข้อเสนอแนะในการวิจัย..... 61
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ประวัติย่อผู้วิจัย	

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้การสัมภาษณ์ (เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการในศูนย์ฯ).....	31
2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ฯ.....	35
3 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้การสัมภาษณ์ (ประชาชนผู้เข้ารับบริการ).....	45
4 ความคิดเห็นของประชาชนที่เข้ารับบริการในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานหินซ้อนฯ	49

บทที่ 1

บทนำ

สภาพปัญหา

เป้าหมายสำคัญของการพัฒนาประเทศ คือ การพัฒนาชนบท เพราะชนบทเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ และชาวชนบทก็เป็นกลุ่มบุคคลส่วนใหญ่ของประเทศ ปัญหาชนบทส่วนใหญ่จะเกี่ยวเนื่องกับการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ สุขภาพอนามัย การขาดบริการขั้นพื้นฐาน การด้อยโอกาสทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบ และการด้อยพัฒนาในด้านต่าง ๆ จึงเชื่อกันว่าถ้าสามารถแก้ปัญหชนบทได้ ปัญหาหลักในการพัฒนาประเทศก็จะผ่อนคลายลงได้เช่นกัน

รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยต่างเห็นความสำคัญ ความจำเป็นในการพัฒนาชนบท และได้พยายามพัฒนามาโดยตลอด แต่ผลจากการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะต่าง ๆ ที่ผ่านมา แม้ว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจจะมีผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวม แต่การขยายตัวนั้นได้ก่อให้เกิดความไม่สมดุลในการพัฒนาหลายด้าน เกิดความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างครัวเรือนระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะชนบทกับเมือง การขาดแคลนบริการขั้นพื้นฐานมีความรุนแรงขึ้น มีปัญหาเกี่ยวกับความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปัญหาการปรับตัวของสังคมไทยให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจโลกมีมากขึ้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในชนบททั่วทุกภาคของประเทศ ทรงทราบถึงปัญหาต่าง ๆ และได้มีพระราชดำริที่จะหาทางแก้ปัญหาเหล่านั้นด้วยวิธีการที่สอดคล้องกับลักษณะของปัญหา และสอดคล้องกับสภาพทางกายภาพของแต่ละภูมิภาค ซึ่งแนวพระราชดำรินี้ คือ การที่ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้เป็นหลัก โดยดำเนินการพัฒนาด้วยการสร้างความแข็งแกร่งให้กับชุมชน ได้แก่ การสร้างโครงสร้างพื้นฐานหลักที่จำเป็นต่อการผลิต อันเป็นรากฐานนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในระยะยาว โครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญคือแหล่งน้ำ เพราะแหล่งน้ำเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกษตรกร โดยเฉพาะในท้องที่ที่ต้องพึ่งพาอาศัยน้ำฝน ได้มีน้ำใช้เพื่อการทำไร่ทำนาและมีผลผลิตได้ตลอดปี การผลิตได้ตลอดปีนี้เป็นเงื่อนไขข้อแรกที่ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ในเรื่องอาหารระดับหนึ่ง และเมื่อชุมชนแข็งแกร่งดีแล้วก็อาจจะมีโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการยกระดับรายได้ของชุมชน เช่น เส้นทางคมนาคมและบริการที่จำเป็นอื่น ๆ การพัฒนาลักษณะนี้พระองค์ทรงเรียกว่า “ระเบิดจากข้างใน”

เมื่อมีการพัฒนาด้านพื้นฐานแล้ว ประการต่อมาคือ การส่งเสริมหรือสร้างเสริมสิ่งที่ชาวบ้านขาดแคลน และมีความต้องการอย่างสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีความรู้เกี่ยวกับการทำมาหากิน การทำการเกษตร โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งพระองค์ทรงเน้นถึงความจำเป็นที่จะต้อง “ตัวอย่างของความสำคัญ” ในเรื่องของการพึ่งตนเอง ประเด็นสำคัญ คือ การนำเอา

ความรู้ในด้านเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่เข้าไปให้ถึงมือชาวบ้านอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง เป็นกระบวนการเดียวกัน เป็นเทคโนโลยีการผลิตที่ชาวบ้านรับได้ และสามารถนำไปปฏิบัติอย่าง ได้ผลแท้จริง

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่สำคัญ มีหลายโครงการ ในงานวิจัยครั้งนี้ได้ให้ความสนใจระบบการดำเนินงานของโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาซึ่ง ตั้งอยู่ในทุกภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเป็นศูนย์รวมของการศึกษาค้นคว้า ทางด้านการพัฒนาในแขนงต่าง ๆ ในพื้นที่ชนบทของประเทศ วัตถุประสงค์ก็เพื่อให้ได้มาซึ่ง ความรู้ และความเข้าใจในข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ ตลอดจนสภาพปัญหา และข้อจำกัดของการพัฒนาในพื้นที่นั้น ๆ ครอบคลุมถึงการทดลอง การวิจัย การแสวงหาวิธีการ แก้ปัญหาและแนวทางการพัฒนา ตลอดจนเทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และการประกอบอาชีพของราษฎรที่อยู่ในพื้นที่นั้น รวมทั้งการขยายผลจากความรู้หรือผลการวิจัย ทดลอง ให้กระจายไปสู่เกษตรกรอย่างกว้างขวาง ด้วยเทคนิควิธีการอย่างง่าย โดยผ่านการสาธิต และอบรมในรูปแบบต่าง ๆ

การมุ่งศึกษาเพื่อพัฒนาตามรูปแบบของศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราช- ดำรินี้ เน้นแนวทางการพัฒนาโดยยึดข้อเท็จจริงในแต่ละพื้นที่เป็นสำคัญ โดยยึดหลักความจริงที่ว่า ท้องถิ่นแต่ละแห่งย่อมมีความแตกต่างกันในหลาย ๆ เรื่อง โดยเฉพาะประเด็นปัญหาหลักของพื้นที่ ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษา ค้นคว้า ทดลอง เพื่อประโยชน์ในการปรับแนวความคิดในการ พัฒนาให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่นั้น ๆ เนื่องจากปัญหาของพื้นที่มีราย ละเอียดทางเทคนิคและวิชาการที่ต้องการความเชี่ยวชาญจากหลายสาขาวิชาาร่วมกัน รวมทั้งความ ต่อเนื่องของระยะเวลาการศึกษาค้นคว้าในพื้นที่จริง ดังนั้นศูนย์ศึกษาการพัฒนาจึงเป็นศูนย์รวม ของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในทุกด้าน ได้เข้ามาร่วมมือเพื่อให้ บริการช่วยเหลือประชาชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

งานสำคัญของศูนย์ศึกษาการพัฒนาในทางปฏิบัติ คือ การแก้ปัญหาหลักที่เกษตรกร เผชิญอยู่ ทั้งนี้เพราะวัตถุประสงค์ที่สำคัญของศูนย์ศึกษาการพัฒนา คือ การให้ราษฎรที่อยู่ใน ชนบท ได้มีโอกาสที่จะได้รับความรู้ ได้เห็น ได้สัมผัส วิทยาการเกษตรแผนใหม่ เพื่อช่วยให้การทำ มาหากินมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สามารถทำให้พึ่งตนเองได้ในระยะยาว ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เป็นแหล่งกลางของการประสานการช่วยเหลือของฝ่ายต่าง ๆ อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ทั้งในฝ่าย รัฐบาลด้วยกันเอง และฝ่ายรัฐบาลร่วมกับเอกชน โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะร่วมมือค้นคว้า ทดลอง วิจัยทางด้านเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ ทั้งในส่วนที่ได้คิดขึ้นตามความเหมาะสมกับสภาพ- แวดล้อมของแต่ละพื้นที่ และส่วนที่ประสบผลแล้วในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง จนเป็น “ตัวอย่างของความ สำเร็จ” ที่สามารถแสดง สาธิต ให้แพร่หลายไปสู่ชนบทได้อย่างกว้างขวาง

โดยสรุป ศูนย์ศึกษาการพัฒนาจะเป็นจุดศูนย์กลางในการกระจายรากฐานการพึ่งตนเองทั้งในแง่ความคิด และวิธีการปฏิบัติ ออกไปสู่ประชาชนในภูมิภาคที่ศูนย์ฯ ตั้งอยู่ ในปัจจุบันมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาจำนวน 6 ศูนย์ กระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพหองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส และศูนย์ศึกษาพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2539 : 36)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยปัญหาของประเทศชาติและปัญหาทุกข์ร้อนของประชาชน โดยเฉพาะปัญหาด้านอาชีพของประชาชนในชนบท พระองค์ทรงพระราชทานวิธีการแก้ปัญหาผ่านโครงการต่าง ๆ หลายโครงการ ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งโครงการหนึ่ง ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ รวมถึงศูนย์ศึกษาพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยได้พระราชทานแนวทางการพัฒนาไว้ คือ พัฒนาให้เป็นศูนย์ตัวอย่าง รวมการพัฒนาด้านการเกษตรกรรมที่สมบูรณ์ ทั้งด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ ฟื้นฟูสภาพป่า การพัฒนาที่ดิน วางแผนปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ที่เกษตรกรและผู้สนใจสามารถเข้ามาชม ศึกษา ค้นคว้า หาความรู้เพิ่มเติม และนำไปปฏิบัติตามได้ เพื่อพัฒนาอาชีพและพื้นที่ทำกินของตนให้เพิ่มผลผลิต มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พร้อมทั้งการส่งเสริมงานศิลปาชีพหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นอาชีพเสริมเพิ่มฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (กรมพัฒนาที่ดิน. 2541: 7)

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีการศึกษาค้นคว้า วิจัย ทดลอง และพัฒนาอาชีพทางเกษตรกรรมหลายแขนง ให้การส่งเสริมสนับสนุน และเผยแพร่งานอาชีพด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน จัดเป็นงานการศึกษานอกโรงเรียนทางด้านอาชีพที่ได้ผลดียิ่งกิจกรรมหนึ่ง ที่มีค่าควรแก่การสนใจทำการศึกษาค้นคว้าให้มีความเข้าใจดียิ่งขึ้น

ในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ต้องอาศัยบุคลากรจากหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาร่วมกันดำเนินงานและรับผิดชอบ เพื่อให้ศูนย์เป็นตัวอย่างของการพัฒนาด้านการเกษตรที่สมบูรณ์แบบ และส่งเสริมงานศิลปาชีพให้แก่ประชาชนผู้เข้ารับบริการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อพัฒนาอาชีพและพื้นที่ทำกินของตนเอง ทำให้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยสาเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบริการของศูนย์ฯ ที่จัดให้แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยพิจารณาในแง่ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านอาชีพว่ามีการให้บริการในเรื่องใด จัดบริการอย่างไร รวมทั้งความคิดเห็นของผู้รับบริการและผู้ให้บริการว่าเป็นอย่างไร ข้อมูลที่ได้

นอกจากเป็นการเพิ่มพูนความรู้ในสาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนแล้ว ยังเป็นข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ประกอบการพัฒนางานของศูนย์ฯ ให้มีประสิทธิภาพ และเกิด ประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนผู้เข้ารับบริการต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการ พัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในบทบาทของหน่วยงานที่จัดบริการการศึกษานอกระบบ โรงเรียนด้านอาชีพให้กับประชาชน ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ตั้งความมุ่งหมายเฉพาะเป็น 3 ข้อ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาท ภาระหน้าที่ และการให้บริการด้านอาชีพแก่ประชาชนของ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ โดยพิจารณาในลักษณะของการให้บริการการศึกษานอกระบบ โรงเรียน
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหิน ซ้อนฯ เกี่ยวกับการบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านอาชีพให้แก่ประชาชนในพื้นที่
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนผู้รับบริการเกี่ยวกับการให้ บริการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เพื่อให้สามารถสนองความต้องการของประชาชน และส่งผลต่อการพัฒนาอย่างแท้จริง

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลจากการศึกษาค้นคว้า จะให้ประโยชน์ดังนี้

1. **ประโยชน์ด้านวิชาการ** การศึกษาการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนา จะ ให้ตัวอย่างการให้การศึกษาและส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชนในชนบท ซึ่งเป็นการจัดการศึกษา นอกระบบโรงเรียนสายอาชีพรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย มีการศึกษาค้นคว้า ทดลอง เผยแพร่ และส่งเสริมที่ครบวงจร และเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนด้วยการผนึกกำลัง ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ หลายหน่วยงาน การศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการเสนอตัวอย่างการประสาน งานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการให้บริการแก่ประชาชน
2. **ประโยชน์ด้านการปฏิบัติ** , ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่และของประชาชนผู้รับ บริการ จะเป็นข้อมูลที่สะท้อนถึงการทำงานของศูนย์ฯ สามารถนำมาใช้ประกอบการพิจารณา ปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์ฯ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. **ประโยชน์ด้านการวิจัย** ผลการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การ วิจัยที่กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้เจาะจงเลือกศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นกรณีศึกษา โดยพิจารณาในแง่ของการจัดบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านอาชีพ ให้แก่ประชาชนในพื้นที่

เนื้อหาของการศึกษาค้นคว้า แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ภารกิจและการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้แก่ ความเป็นมาของโครงการ เป้าหมายและนโยบาย โครงสร้างของการดำเนินงาน ภารกิจและบริการที่จัดให้แก่ประชาชน ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน สถิติผู้มาใช้บริการ และข้อมูลอื่น ๆ ที่มี
2. ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ฯ และการพัฒนาด้านอาชีพให้แก่ประชาชน
3. ความคิดเห็นของประชาชนผู้เข้ารับบริการ เช่น ความต้องการความช่วยเหลือจากศูนย์ฯ บริการที่ได้รับ ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดอบรมของศูนย์ฯ เป็นต้น

วิธีการเก็บข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บข้อมูล 3 อย่าง ตามลักษณะของข้อมูลที่ต้องการ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้แก่ เอกสารโครงการต่าง ๆ และรายงานประจำปีของศูนย์ฯ เป็นต้น
2. การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมทั้งการเยี่ยมชมกิจการของศูนย์ฯ
3. การสัมภาษณ์ประชาชนผู้รับบริการ ได้แก่ ผู้เข้ามาศึกษาดูงาน มาขอคำแนะนำ และขอความช่วยเหลือด้านอาชีพ ตลอดจนมารับการฝึกอบรมอาชีพในสาขาต่าง ๆ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์ มี 2 กลุ่ม ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ ทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จำนวน 14 คน จากหน่วยงานต่าง ๆ 22 หน่วยงาน โดยเลือกสัมภาษณ์หน่วยงานละ 1 คน
2. ประชาชนผู้รับบริการ จำนวน 30 คน โดยการสุ่มจากประชาชนที่เข้ารับบริการ

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ฯ เช่น สภาพปัญหา และข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการโครงการฝึกอบรมฯ ทั้งด้านแผนการดำเนินงาน การประสานงาน รวมทั้งการติดตามผลความก้าวหน้าของประชาชนหลังจากจบหลักสูตรการฝึกอบรมไปแล้ว

2. แบบสัมภาษณ์ประชาชน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับชั้นเรียน สถานที่อยู่ และข้อมูลด้านการประกอบอาชีพ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับบริการ ประโยชน์ที่ได้รับ ปัญหา และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ฯ

การวิเคราะห์ข้อมูลและค่าสถิติที่ใช้

ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปและคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้ในการแจกแจงความถี่ของข้อมูล
2. ค่าตัวกลางเลขคณิต (Arithmetic Mean) เพื่อนำข้อมูลที่แสดงจำนวนมาพิจารณาค่าเฉลี่ย
3. ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าต่ำสุด (Minimum) เพื่อนำมาจัดช่วงของข้อมูลที่แสดงจำนวน ทำให้ข้อมูลเป็นลักษณะกลุ่ม
4. ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Crosstab) เพื่อนำข้อมูลของตัวแปร 2 ตัว แปรมาเชื่อมโยงสัมพันธ์ทางสถิติ

ทั้งนี้ ค่าสถิติทั้งหมดได้นำเสนอในรูปของตารางข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และนำมาแปลความหมายเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) สำหรับใช้ในการวิเคราะห์ในเชิงตรรก โดยใช้ข้อมูลเอกสารทางวิชาการอ้างอิงประกอบการบรรยาย

การนำเสนอข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ได้จัดนำเสนอเป็น 5 บท ดังนี้

1. บทนำ ได้แก่ วัตถุประสงค์และแนวทางของการศึกษาค้นคว้า

2. โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ นำเสนอให้เห็นขอบข่ายและความหลากหลายของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งรวมถึงศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้วย

3. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินชื่อนฯ นำเสนอรายละเอียดของการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินชื่อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริโดยตรง

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ร่วมปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินชื่อนฯ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชน นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประชาชนผู้เข้ารับการบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินชื่อนฯ

5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะเป็นการสรุปผลการศึกษาค้นคว้าทั้งหมด

บทที่ 2

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ความเป็นมาของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พระมหากษัตริย์องค์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานแก่ปวงราษฎรไทยทั้งหลายในระยะต้นแห่งการเสด็จขึ้นเถลิงถวัลยสิริราชสมบัตินั้น เป็นพระราชดำริด้านการแพทย์และงานสังคมสงเคราะห์เป็นส่วนใหญ่ เพราะในระบอบเวลาดังกล่าวกิจกรรมด้านการแพทย์ของไทยยังไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร และการบริการสาธารณสุขในชนบท ยังมีได้แพร่หลายเช่นปัจจุบัน

พระราชกรณียกิจช่วงแรก เริ่มตั้งแต่ปีพ.ศ. 2493-2505 จะเป็นการช่วยเหลือบรรเทาเฉพาะหน้า ไม่มีลักษณะเป็นโครงการเต็มรูปแบบอย่างปัจจุบัน เช่น

- ทรงริเริ่มสร้างภาพยนตร์ขึ้นที่รู้จักกันในนามว่า “ภาพยนตร์ส่วนพระองค์” จัดฉายเพื่อหารายได้จากผู้บริจาคโดยเสด็จพระราชกุศล นำมาช่วยเหลือพสกนิกรด้านต่าง ๆ เช่น สร้างตึกวชิราลงกรณ์ สภากาชาดไทย, อาคารทางการแพทย์ โรงพยาบาลภูมิพล

- เมื่อคราวที่โรคอหิวาตกโรคระบาดอย่างรุนแรงในเมืองไทย ซึ่งโรคนี้ต้องใช้ “น้ำเกลือ” เป็นจำนวนมาก แต่ในขณะนั้นการให้น้ำเกลือแก่ผู้ป่วยมีค่าใช้จ่ายสูง เพราะมีราคาแพงเนื่องจากต้องสั่งจากต่างประเทศและน้ำเกลือที่ผลิตได้ในประเทศไทยตอนนั้นยังขาดคุณภาพจนกล่าวกันว่า “ใส่ใครไปก็ช็อค” จึงได้พระราชทานพระราชดำริให้มีการศึกษาวิจัยและสนับสนุนในการค้นคว้าวิธีสร้างเครื่องกลั่นน้ำเกลือใช้เองจนมีคุณภาพทัดเทียมกับต่างประเทศ จนเป็นที่ยอมรับกันจนถึงปัจจุบัน

- โครงการแพทย์หลวงพระราชทาน “เรือเวชพาหน์” เพื่อใช้เป็นหน่วยเคลื่อนที่รักษาราษฎรที่ตั่งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำ โดยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ในการดำเนินการมาจนทุกวันนี้

พระราชจริยาวัตรเช่นนี้ได้กลายเป็นการขยายวงกว้างของปรัชญาการสังคมสงเคราะห์ของประเทศไทย โดยฝังลึกในจิตใจคนไทยลงไปถึงระดับล่างทุกพื้นที่ในเรื่องของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะเห็นได้จากยามที่มีสาธารณภัยเกิดขึ้น คนไทยทั้งหลายจะช่วยกันบริจาคโดยมิต้องร้องขอแต่อย่างใด

ด้วยความห่วงใยในทุกข์สุขของอาณาประชาราษฎร์ ชาวไทยเราจึงพบว่านับแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเถลิงถวัลยสิริราชสมบัติเป็นต้นมา พระองค์ได้เสด็จฯ ไปเยี่ยมเยียนประชาชนตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทยากจนห่างไกลและทุรกันดาร ใน

แต่ละปีพระองค์จึงประทับอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ มากกว่าประทับอยู่ในพระราชวังที่กรุงเทพฯ ทั้งนี้เพื่อทรงค้นหาข้อมูลที่แท้จริงจากประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐประจำพื้นที่ และทรงสังเกตการณ์สำรวจสภาพทางภูมิศาสตร์ไปพร้อม ๆ กันด้วย ทั้งนี้เพื่อทรงรวบรวมข้อมูลไว้เป็นแนวทางที่จะพระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่อไป

พระราชดำริเริ่มแรกอันเป็นโครงการช่วยเหลือประชาชน เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2494 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้กรมประมงนำพันธุ์ปลาหมอเทศจากปีนัง ซึ่งได้รับจากผู้เชี่ยวชาญด้านการประมงขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ เข้าไปเลี้ยงในสระน้ำพระที่นั่งอัมพรสถาน และเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ.2496 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพันธุ์ปลาหมอเทศนี้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้านทั่วประเทศ นำไปเลี้ยงเผยแพร่ขยายพันธุ์แก่ราษฎรในหมู่บ้านของตน เพื่อจะได้มีอาหารโปรตีนเพิ่มขึ้น

โครงการพระราชดำรินับได้ว่าเป็นโครงการพัฒนาชนบทโครงการแรก เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2495 โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรถบูลโดเซอร์ให้หน่วยตำรวจตระเวนชายแดนค่ายนเรศวร ไปสร้างถนนเข้าไปยังบ้านห้วยมงคล ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อให้ราษฎรสามารถสัญจรไปมา และนำผลผลิตออกมาจำหน่ายยังชุมชนภายนอกได้สะดวกขึ้น

จากนั้นในปี พ.ศ.2496 ได้พระราชทานพระราชดำริให้สร้างอ่างเก็บน้ำเขาเต่า อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อบรรเทาความแห้งแล้ง เดือดร้อนของราษฎรและสร้างเสร็จใช้ประโยชน์ได้ในปี พ.ศ.2506 ซึ่งเป็นโครงการพระราชดำริทางด้านชลประทานแห่งแรกของพระองค์

ประเภทของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในปัจจุบัน

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงสิ้นปีงบประมาณ 2539 มีทั้งหมด 2,416 โครงการ เป็นโครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2525-2539 จำนวน 1,598 โครงการ แยกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ 8 ประเภท ซึ่งในจำนวนโครงการเหล่านี้การพัฒนาแหล่งน้ำได้ใช้งบประมาณและจำนวนโครงการ มากกว่าประเภทใด ๆ รองลงไปคือการเกษตรและโครงการอื่น ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้คือ

1. การเกษตร

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรที่สำคัญคือการที่ทรงเน้นในเรื่องของการค้นคว้าทดลอง และวิจัยหาพันธุ์พืชต่าง ๆ ใหม่ ๆ ทั้งพืชเศรษฐกิจ

เช่น หม่อนไหม ยางพารา ฯลฯ ทั้งพืชเพื่อการปรับปรุงบำรุงดิน และพืชสมุนไพร ตลอดจนการศึกษเกี่ยวกับแมลงศัตรูพืช ทั้งนี้รวมทั้งพันธุ์สัตว์ต่าง ๆ ที่เหมาะสม เช่น โค กระบือ แพะ แกะ พันธุ์ปลา ฯลฯ และสัตว์ปีกทั้งหลายด้วย เพื่อแนะนำให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติได้ ราคาถูก ใช้เทคโนโลยีที่ง่ายและไม่สลับซับซ้อน ซึ่งเกษตรกรจะสามารถรับไปดำเนินการเองได้ ที่สำคัญ คือ พันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ หรือเทคนิควิธีการดูแลต่าง ๆ นั้น จะต้องเหมาะสมกับสภาพสังคมและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในด้านการพัฒนาการเกษตรที่กระจายอยู่ทั่วประเทศนั้น ได้ส่งผลโดยตรงต่อความกินดีอยู่ดีของเกษตรกรเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นโครงการที่มุ่งแก้ปัญหาหลักด้านการพัฒนาการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เกษตรกรได้มีโอกาสมากขึ้นในการเข้าถึงแหล่งความรู้ในด้านเทคนิคและวิชาการเกษตรสมัยใหม่ ซึ่งแต่เดิมเกษตรกรไม่เคยมีโอกาสเช่นนี้มาก่อน รวมทั้งยังได้มีโอกาสเรียนรู้และเห็นตัวอย่างของความสำเร็จของการผลิตในพื้นที่ต่าง ๆ และสามารถนำไปปรับใช้ในการเพาะปลูกของตนเองอย่างได้ผล ความเจริญของเกษตรกรและภาคเกษตรกรรมนี้ มิใช่มีจุดหมายในตัวเองเท่านั้น หากแต่ยังมีความหมายต่อความเจริญของภาคเศรษฐกิจแขนงอื่น ๆ และของประเทศชาติโดยรวมด้วย

2. สิ่งแวดล้อม

ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม เป็นปัญหาที่มีความสำคัญควบคู่กับการพัฒนาความเจริญก้าวหน้า ซึ่งเป็นปัญหาร่วมกันของทุกประเทศ กล่าวคือ การพัฒนายิ่งรุดหน้าปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและภาวะมลพิษก็ยิ่งก่อตัวและทวีความรุนแรงมากขึ้น ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่กำลังประสบกับปัญหาดังกล่าวอยู่ในขณะนี้ ทั้งนี้เพราะการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการนำเอาทรัพยากรมาใช้ประโยชน์แต่ไม่ได้มีการวางแผนการจัดการที่เหมาะสมเพื่อรองรับปัญหาที่จะเกิดขึ้น ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่เหลืออยู่มีสภาพเสื่อมโทรมลง

3. สาธารณสุข

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงให้ความสำคัญกับงานสาธารณสุขเป็นอย่างยิ่ง ดังจะเห็นว่าโครงการที่พระราชทานให้กับประชาชนในระยะแรก ๆ ล้วนแต่เป็นโครงการด้านสาธารณสุข พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับการสาธารณสุข เพราะการที่ประชาชนมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงจะนำไปสู่สุขภาพจิตที่ดี และส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดีตามไปด้วย ดังจะขออัญเชิญพระราชดำรัสมา ณ ที่นี้คือ

“...การรักษาความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายเป็นปัจจัยของเศรษฐกิจที่ดี และสังคมที่มั่นคง เพราะร่างกายที่แข็งแรงนั้นโดยปกติจะอำนวยผลให้สุขภาพจิตใจสมบูรณ์

ด้วย และเมื่อมีสุขภาพสมบูรณ์ดี พร้อมทั้งร่างกายและจิตใจแล้ว ย่อมมีกำลังทำประโยชน์ สร้างสรรค์เศรษฐกิจและสังคมของบ้านเมืองได้เต็มที่ ทั้งไม่เป็นภาระแก่สังคมด้วย คือเป็น แต่ผู้สร้างมิใช่ผู้ถ่วงความเจริญ...”

ในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพบว่า ราษฎรเป็นจำนวนมากขาดการดูแลสุขภาพในด้านสุขภาพอนามัย โครงการหน่วยแพทย์พระราชทานจึงได้ถือกำเนิดขึ้นในปี พ.ศ.2510 ต่อมาเมื่อมีการเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับแรมเพื่อเยี่ยมราษฎรในพื้นที่โครงการต่าง ๆ โครงการพระราชดำริด้านการแพทย์จึงได้ขยายขอบข่ายออกไปอย่างกว้างขวาง

4. การส่งเสริมอาชีพ

ในการส่งเสริมอาชีพนั้น หากเป็นโดยทางอ้อมแล้ว โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริส่วนใหญ่เมื่อได้ดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการแล้วจะทำให้เกิดการส่งเสริมอาชีพแก่ราษฎรในพื้นที่ใกล้เคียง โดยเฉพาะศูนย์ศึกษาการพัฒนาทั้งหลายนั้น จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดตั้งขึ้นมาก็เพื่อที่จะให้มีการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และการประกอบอาชีพของราษฎรที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคนั้น ๆ เพื่อให้ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างจริงจัง ส่วนโครงการประเภทการส่งเสริมอาชีพโดยตรงนั้นมีเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยเหลือให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ เช่น โครงการฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนา โครงการศิลปาชีพพิเศษทั่วประเทศ โครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มขนาดเล็ก โครงการศูนย์บริการการพัฒนาขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ผลบ้านไร่ จังหวัดเชียงใหม่ และโครงการอื่น ๆ อีกมาก ซึ่งโครงการเหล่านี้ผลสุดท้ายของโครงการคือ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เป้าหมายโครงการสามารถที่จะนำความรู้ไปประกอบอาชีพจนทำให้เกิดรายได้กับครอบครัว

5. การพัฒนาแหล่งน้ำ

การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกหรือการชลประทาน นับว่าเป็นงานที่มีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ในการช่วยให้เกษตรกรทำการเพาะปลูกได้อย่างสมบูรณ์ตลอดปี ในปัจจุบัน พื้นที่การเพาะปลูกส่วนใหญ่ทุกภาคของประเทศเป็นพื้นที่เพาะปลูกนอกเขตชลประทาน ซึ่งต้องอาศัยเพียงน้ำฝนและน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นหลัก ทำให้พืชได้รับน้ำไม่สม่ำเสมอตามที่พืชต้องการ อีกทั้งความผันแปรเนื่องจากฝนตกไม่พอเหมาะกับความต้องการ เป็นผลให้ผลผลิตที่ได้รับไม่ดีเท่าที่ควร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสนพระราชหฤทัยเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำมากกว่าโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริประเภทอื่น ทรงให้ความสำคัญในลักษณะ น้ำคือชีวิต ดังพระราช-

ดำรัส ณ สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2529 ความตอนหนึ่งว่า “...หลักสำคัญว่าต้องมี น้ำบริโภค น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะว่าชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้...”

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อาจแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท ดังต่อไปนี้

- 1) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูก และอุปโภคบริโภค ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ และฝายทดน้ำ
- 2) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการรักษาดินน้ำลำธาร
- 3) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ
- 4) โครงการระบายน้ำออกจากพื้นที่ลุ่ม
- 5) โครงการบรรเทาอุทกภัย

6. คมนาคม/สื่อสาร

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านคมนาคมและสื่อสาร ส่วนใหญ่จะเป็นโครงการเกี่ยวกับการปรับปรุงถนนหนทาง การก่อสร้างถนนเพื่อการสัญจรไปมาได้สะดวกและทั่วถึง การคมนาคมเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของการนำความเจริญไปสู่ชนบท การสื่อสารติดต่อที่ดี ยังผลสำคัญทำให้เศรษฐกิจของราษฎรในพื้นที่บริเวณดีขึ้น ราษฎรก็มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในการพัฒนาชนบทนั้น การคมนาคมเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญที่จะมองข้ามไปเสียมิได้ เพราะเป็นเสมือนประตูเชื่อมระหว่างในเมืองกับชนบท ดังนั้น การที่จะเริ่มโครงการพัฒนาใด ๆ นั้นจะต้องเริ่มจากการปรับปรุง และการก่อสร้างถนนหนทางเป็นการเปิดประตูนำความเจริญเข้าไปสู่พื้นที่นั้น ๆ

7. สวัสดิการสังคม

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านสวัสดิการสังคม เป็นโครงการเพื่อช่วยเหลือราษฎรให้มีที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน และได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ทั้งนี้เป็นการส่งเสริมให้ราษฎรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยจัดหาที่อยู่อาศัยและที่ทำกินให้แก่ราษฎร ตลอดจนสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานที่ประชาชนพึงจะได้รับ เช่น แหล่งน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค เพื่อให้มาตรฐานความเป็นอยู่ของราษฎรดีขึ้น พออยู่ พอกิน ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความผาสุก ตัวอย่างของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านสวัสดิการสังคม เช่น โครงการพัฒนาพื้นที่วัดญาณสังวรารามอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาพื้นที่ทางการเกษตรที่เสื่อมโทรม ให้อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตรต่อไปและเป็นศูนย์บริการการพัฒนาด้านการเกษตร รวมทั้งให้การอบรมแก่ผู้สนใจ พร้อมกันนี้วัดจะเป็นศูนย์รวมจิตใจโดยการพัฒนาจิตใจพร้อม ๆ กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมด้วย โครงการห้วยองคตอันเนื่องมาจากพระ-

ราชดำริ ลักษณะงานเป็นการสำรวจแบ่งแปลงที่อยู่อาศัย และพื้นที่การเกษตรให้ราษฎรในพื้นที่ จำนวน 250 ครอบครัว พร้อม ๆ กับจัดสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข สาธารณูปโภคต่าง ๆ ให้ประชาชนเหล่านั้นได้อยู่อาศัยตามควรแก่สภาพที่เหมาะสม

8. ประเภทอื่น ๆ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริประเภทอื่น ๆ ได้แก่ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินอกเหนือจากโครงการทั้ง 7 ประเภทที่ระบุมาแล้วข้างต้น เช่น โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งหลาย โครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันน้ำทะเลกัดเซาะอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.เพชรบุรี นอกจากนี้ยังรวมถึงโครงการด้านการศึกษา การวิจัย การจัดการ และพัฒนาที่ดิน เป็นต้น

หลักการของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้เป็นไปตามแนวพระราชดำริและบรรลุมติประสงค์ นั้นมีหลักการสำคัญ ๆ คือ

1. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นอยู่เสมอว่า โครงการของพระองค์นั้น เป็นโครงการที่มุ่งช่วยเหลือแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่ราษฎรกำลังประสบอยู่ พระองค์ทรงมีพระราชดำริถึงความจำเป็นนี้ว่า

“... ถ้าปวดหัวก็คิดอะไรไม่ออก ...เป็นอย่างนั้นต้องแก้ไขการปวดหัวนี้ก่อน แต่ปวดหัว ใช้ยาแก้ปวด... หรือยาอะไรก็ตามแก้ปวดหัว มันไม่ได้แก้อาการจริง แต่ต้องแก้ปวดหัวก่อน เพื่อที่จะให้อยู่ในสภาพที่จะคิดได้ แล้วอีกอย่างก็คือ แบบ Macro นี้ เขาจะทำแบบ รื้อทั้งหมด ฉันทไม่เห็นด้วย... อย่างบ้านคนอยู่เราบอกบ้านนี้มันผุดตรงโน้น ผุดตรงนี้ ไม่คุ้มที่จะไปซ่อม... เอาตกลงรื้อบ้านนี้ ระเบิดเลย เราจะไปอยู่ที่ไหน ไม่มีที่อยู่ ก็ต้องค้าเสียก่อนแล้วค่อยดู ตรงนี้ยังพออยู่ได้... ไปรื้อตรงห้องโน้นแล้วก็ค่อย ๆ สร้าง แล้วมารื้อตรงห้องนี้... วิธีทำจะต้องค่อย ๆ ทำ จะไประเบิดหมดไม่ได้...”

2. การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน ตามลำดับความจำเป็น ประหยัด

ทั้งนี้เพื่อให้มีรากฐานที่มั่นคงก่อน แล้วจึงดำเนินการเพื่อความเจริญก้าวหน้าในลำดับต่อไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นการพัฒนาที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในลักษณะการพึ่งตนเอง ทรงใช้คำว่า “ระเบิดจากข้างใน” นั่นคือ ทำให้ชุมชน หมู่บ้าน มีความเข้ม-

แข็งก่อนแล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การเอาความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนหมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสดูแลหรือตั้งตัว พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะช่วยเหลือราษฎรตามความจำเป็นและความเหมาะสมกับสภาพ เพื่อที่ราษฎรเหล่านั้นจะได้สามารถพึ่งตนเองได้ และออกมาสู่สังคมภายนอกได้อย่างไม่ลำบาก ดังแนวพระราชดำรัส ต่อไปนี้

“... การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยะประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงอยู่ในเวลานี้...

การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพ และตั้งตัวให้มีความพอมีพอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าในระดับที่สูงต่อไปโดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นไปตามลำดับ ด้วยความรอบคอบระมัดระวัง และประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์...”

3. การพึ่งตนเอง

การพัฒนาตามแนวพระราชดำริเพื่อการแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นด้วยการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเพื่อให้มีความแข็งแรงที่จะมีแนวคิดในการดำรงชีวิตต่อไปแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือการพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพ และสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งซึ่งขออัญเชิญมา ณ ที่นี้คือ

“... การเข้าใจถึงสถานการณ์ของผู้ที่เราจะช่วยเหลือนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุด การช่วยเหลือให้เขาได้รับสิ่งที่เขาควรจะได้รับตามความจำเป็นอย่างเหมาะสม จะเป็นการช่วยเหลือที่ได้ผลดีที่สุด เพราะฉะนั้น ในการช่วยเหลือแต่ละครั้ง แต่ละกรณี จำเป็นที่เราจะพิจารณาถึงความต้องการและความจำเป็นก่อน และต้องทำความเข้าใจกับผู้ที่เราจะช่วยให้เข้าใจด้วยว่าเขาอยู่ในฐานะอย่างไร สมควรที่จะได้รับความช่วยเหลืออย่างไร เพียงใด อีกประการหนึ่งในการช่วยเหลือนั้น ควรยึดหลักสำคัญว่า เราจะช่วยเขาเพื่อให้เขาสามารถช่วยตนเองได้ต่อไป...”

4. การส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่าควรที่จะสร้างเสริมสิ่งที่ชาวบ้านชนบทขาดแคลนและเป็นความต้องการ ซึ่งก็คือความรู้ในการทำมาหากิน การทำการเกษตรโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ พระองค์ทรงเน้นถึงความจำเป็นที่จะต้องมิตัวอย่างของความสำเร็จ มีพระราชประสงค์ที่จะให้ราษฎรในชนบทมีโอกาสได้รู้ได้เห็นตัวอย่างของความสำเร็จนี้และนำไปปฏิบัติได้เอง พระองค์จึงพระราชทานดำริให้จัดตั้ง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ขึ้นในทุกภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาทดลองวิจัยและแสวงหาความรู้ เทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่ราษฎร รับผิดชอบได้ นำไป ดำเนินการเองได้ และเป็นวิธีการที่ ประหยัด เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและการประกอบอาชีพของราษฎรที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคนั้น ๆ เมื่อได้ผลจากการศึกษาแล้ว จึงนำไปส่งเสริมให้เกษตรกรได้ใช้ในการประกอบอาชีพต่อไป พระองค์ทรงปรารถนาที่จะให้ตัวอย่างของความสำเร็จทั้งหลายได้กระจายไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศและสามารถ นำไปปฏิบัติได้ผลอย่างจริงจัง

5. การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระราชหฤทัยในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เนื่องจากการพัฒนาประเทศในระยะเวลาที่ผ่านมาได้เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติกันอย่างฟุ่มเฟือย โดยมีได้มีการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายให้กลับคืนสู่สภาพเดิม จนในที่สุดทรัพยากรธรรมชาติได้เสื่อมโทรมลงอย่างเห็นได้ชัด พระองค์ทรงเห็นว่าการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในระยะยาว พระองค์ทรงสนพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่งในการทำนุบำรุงปรับปรุงสภาพของทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ ที่ดิน แหล่งน้ำ และการประมง ให้อยู่ในสภาพที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอย่างมากที่สุด ดังนั้น จึงได้มีการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำลำธาร โครงการป่ารักษน้ำ โครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า โครงการพัฒนาที่ดิน โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยเน้นการอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อจะเป็นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้กลับคืนสู่สภาพเดิม และยังสามารถส่งเสริมให้ราษฎรรู้จักการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุด ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อประโยชน์ในระยะยาว ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนนั่นเอง

6. การส่งเสริมและปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ช่วงแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) ปรากฏว่าเศรษฐกิจขยายตัวในอัตราที่สูงและรวดเร็ว โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศได้

เปลี่ยนไปสู่การผลิตที่มีภาคอุตสาหกรรมและบริการเป็นหลัก มีผลทำให้สังคมไทย เริ่มเปลี่ยนจากสังคมชนบทสู่ความเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ความเจริญส่วนใหญ่ก็มักจะอยู่ในเมืองหลัก ๆ ในภูมิภาคต่าง ๆ และรอบกรุงเทพมหานคร ในขณะเดียวกันได้ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริ ที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น นอกจากแนวทางและหลักการพัฒนาที่ถูกต้องแล้วยังต้องเป็นไปตามขั้นตอน โดยที่จะต้องทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งก่อนแล้วจึงมีการพัฒนาต่อไป เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ ขณะเดียวกันก็ต้องอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความรู้ด้านเทคนิคและวิชาการสมัยใหม่พร้อมกันไปด้วย อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น จะต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางด้านภูมิศาสตร์และสังคมวิทยาของแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันด้วยเสมอ ดังพระราชดำริที่ขออัญเชิญมา ณ ที่นี้คือ

“... การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา ภูมิประเทศตามสังคมวิทยาคือนิสัยใจคอของคนเรา จะไปบังคับให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไปช่วย โดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริง ๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจ หลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...”

ด้วยหลักการดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริให้มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ขึ้นตามภูมิภาคต่าง ๆ ดังนี้

1. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่อำเภอนวมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา งานหลักคือ คั้นคว่ำ ทดลอง และสาธิตการพัฒนาที่ทำกินของราษฎรให้มีความอุดมสมบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มผลผลิตของพืชหลายชนิด โดยมีกรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลักในการประสานการดำเนินงานในพื้นที่

ศูนย์สาขาประกอบด้วย

- 1.1 ศูนย์บริการพัฒนาบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี
- 1.2 โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณเขาชะโงก จังหวัดนครนายก

2. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน ตำบลห้วยทราย และตำบลชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี มุ่งเน้นการฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรมและสร้างแนวป้องกันไฟป่าโดยใช้ระบบเปียก เช่น แนวคูคลองและพืชเศรษฐกิจสีเขียว เป็นต้น และพยายามศึกษาหาวิธีการที่จะให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงและอนุรักษ์สภาพป่า พร้อม ๆ กับมีรายได้และผลประโยชน์จากป่า และจากพืชไว้ในขณะเดียวกันด้วย โดยมีกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน กรมตำรวจ เป็นหน่วยงานหลักในการประสานการดำเนินงานในพื้นที่

ศูนย์สาขาประกอบด้วย

2.1 โครงการศึกษาวิธีการฟื้นฟูดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้ม จังหวัดราชบุรี

3. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก มีวัตถุประสงค์ในการค้นคว้าทดลองและสาธิตการพัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมด้านประมงชายฝั่ง เพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตเพื่อการพัฒนาตนเองได้ในระยะยาว โดยมีกรมประมงเป็นหน่วยงานหลักในการประสานการดำเนินงานในพื้นที่

4. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่บ้านนาแกคำ ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร มีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาและทดลองงานพัฒนาการเกษตรกรต่าง ๆ ตามความเหมาะสม สำหรับเป็นตัวอย่างให้ราษฎรนำไปใช้ปฏิบัติ รวมทั้งการพัฒนาป่าไม้ด้วยระบบชลประทานและการปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีผลต่อการเพิ่มรายได้ของเกษตรกร โดยมีกรมชลประทานเป็นหน่วยงานหลักในการประสานการดำเนินงานในพื้นที่

5. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ งานหลักคือ การศึกษา ค้นคว้า เกี่ยวกับรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำลำธาร มีการปลูกป่า 3 อย่าง (ไม้เศรษฐกิจ ไม้ผล และไม้พุ่ม) 3 วิธี (โดยการใช้น้ำจากระบบชลประทาน น้ำฝน และฝายเก็บกักน้ำขนาดเล็กตามแนวร่องหุบเขา ซึ่งเรียกว่า check dam เพื่อรักษาความชุ่มชื้น) และการใช้ลุ่มน้ำให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ รวมทั้งรูปแบบการพัฒนาที่สามารถให้เกษตรกรพึ่งตนเองได้โดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ โดยมีกรมชลประทานเป็นหน่วยงานหลักในการประสานการดำเนินงานในพื้นที่

ศูนย์สาขาประกอบด้วย

5.1 โครงการศูนย์บริการการพัฒนาขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ผลบ้านไร่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

5.2 โครงการพัฒนาเบ็ดเสร็จลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำปิงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอฮอด อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

5.3 โครงการพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนแม่กวางอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

5.4 โครงการพัฒนาดอยตุงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงราย

6. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส มีเป้าหมายในด้านการศึกษาวิจัยดินพรุ ที่มีอยู่ประมาณ 400,000 ไร่ ในภาคใต้ ให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรมให้ได้มากที่สุด นอกจากนี้ยังมีโครงการศึกษาทดลองเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดครอบครัวแบบครบวงจรในเรื่องของยางพาราและปาล์มน้ำมันอีกด้วย โดยมีกรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลักในการประสานการดำเนินงานในพื้นที่

ศูนย์สาขาประกอบด้วย

6.1 โครงการสวนยางเขาดันหยง อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

6.2 โครงการพัฒนาหมู่บ้านปีแหมุดอ กิ่งอำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส

6.3 โครงการหมู่บ้านปศุสัตว์เกษตรมุโนะ อำเภอดากโบ จังหวัดนราธิวาส

แนวทางและวัตถุประสงค์การจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

การจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำริเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2526 ซึ่งขออันเชิญมาไว้ ณ ที่นี้

“... เป็นการสาธิตการพัฒนาเบ็ดเสร็จ หมายถึง ทุกสิ่ง ทุกอย่าง ทุกด้านของชีวิตประชาชนที่จะหาเลี้ยงชีพในท้องที่จะทำอย่างไร และได้เห็นวิทยาการแผนใหม่ จะสามารถที่จะหาวิธีการ จะทำมาหากินให้มีประสิทธิภาพ...”

“... ด้านหนึ่งก็เป็นจุดประสงค์ของศูนย์ศึกษา คือ เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้า วิจัยในท้องที่ เพราะว่าแต่ละท้องที่ สภาพฝนฟ้าอากาศ และประชาชนในท้องที่ต่าง ๆ กัน ก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน...”

“... กรมกองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประชาชนทุกด้าน ได้สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประองตองกัน ประสานกัน ตามธรรมดาแต่ละฝ่ายต้องมีศูนย์ของตน แต่ว่าอาจจะมึนงง ถือว่าเป็นศูนย์ของตัวเอง คนอื่นไม่เกี่ยวข้อง และศูนย์ศึกษาการพัฒนา เป็นศูนย์ที่รวบรวมกำลัง

ทั้งหมดของเจ้าหน้าที่ทุกกรม กอง ทั้งในด้านเกษตรหรือในด้านสังคม ทั้งในด้านหางาน การส่งเสริมการศึกษา มาอยู่ด้วยกัน ก็หมายความว่าประชาชนซึ่งจะต้องใช้วิธีการทั้งหลายก็สามารถที่จะมาดู ส่วนเจ้าหน้าที่จะให้ความอนุเคราะห์แก่ประชาชนก็มาอยู่พร้อมกันในที่เดียวกันเหมือนกัน ซึ่งเป็นสองด้านก็หมายถึงว่าที่สำคัญปลายทางคือ ประชาชนจะได้รับประโยชน์และต้นทุนของผู้เป็นเจ้าหน้าที่จะให้ประโยชน์...”

จากพระราชดำรัสข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนา มีแนวทางและวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. **ทำการศึกษาค้นคว้า ทดลอง วิจัย** เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ศูนย์ศึกษาการพัฒนา จึงเปรียบเสมือน **“ตัวแบบ”** ของความสำเร็จที่จะเป็นแนวทางและตัวอย่างของผลสำเร็จให้แก่พื้นที่อื่น ๆ โดยรอบได้ทำการศึกษา

2. **การแลกเปลี่ยนสื่อสารระหว่างนักวิชาการ นักปฏิบัติ และประชาชน** การศึกษาค้นคว้า ทดลอง วิจัยต่าง ๆ ที่ได้ผลแล้ว ควรจะนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่จริงได้ ศูนย์ศึกษาควรเป็นแหล่งผสมผสานวิชาการและการปฏิบัติ เป็นแหล่งความรู้ของราษฎร เป็นแหล่งศึกษาทดลองของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และเป็นแหล่งแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดประสบการณ์และแนวทางแก้ไขปัญหาระหว่าง 3 กลุ่ม คือ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ซึ่งทำหน้าที่พัฒนาส่งเสริม และราษฎร

3. **การพัฒนาแบบผสมผสาน** ศูนย์ศึกษาการพัฒนา เป็นตัวอย่างที่ดีของแนวความคิดแบบสหวิทยาการ ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพื้นที่นั้น ๆ ศูนย์ศึกษาแต่ละแห่งจะเป็นแบบจำลองของพื้นที่และรูปแบบการพัฒนาที่ควรจะเป็น เป็นตัวอย่างว่าในพื้นที่ลักษณะหนึ่ง ๆ นั้น จะสามารถใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ได้อย่างไรได้บ้าง มิใช่การพัฒนาเฉพาะทางใดทางหนึ่ง แต่พยายามใช้ความรู้มากสาขาที่สุด แต่ละสาขาก็ให้เป็นประโยชน์เกื้อหนุนกับการพัฒนาสาขาอื่น ๆ และระบบของศูนย์ศึกษาการพัฒนาก็ควรเป็นการผสมผสานไม่เพียงเฉพาะเรื่องความรู้เท่านั้น แต่ต้องมีการผสมผสานการดำเนินงานและการบริหารที่เป็นระบบด้วย

4. **การประสานงานระหว่างส่วนราชการ** เป็นแนวทางและวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่ง เนื่องจากกระบวนการพัฒนาและระบบราชการไทยมีปัญหาในพื้นฐานเป็นสิ่งที่บั่นทอนประสิทธิภาพและผลสำเร็จของงานลงอย่างน่าเสียดาย แนวทางการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาทุกแห่ง จึงเน้นการประสานงาน การประสานแผน และการจัดการระหว่างกรม กอง และส่วนราชการต่าง ๆ ให้มีเกิดเป็นจริงขึ้น

5. **เป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One stop service)** กล่าวคือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนามีการศึกษาทดลอง และสาธิตให้เห็นถึงความสำเร็จของการดำเนินงานพร้อม ๆ กันในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านการเกษตร ปศุสัตว์ ประมง ตลอดจนการพัฒนาทางด้านสังคม และงาน

ศิลปาชีพ ในลักษณะของ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” เมื่อผู้สนใจเข้าไปศึกษาดูงานก็จะมีให้ดูได้ทุกเรื่องในบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาทั้งหมด ผู้สนใจหรือเกษตรกรก็จะได้รับความรู้รอบด้าน สะดวก รวดเร็ว ซึ่งนำไปสู่การได้รับประโยชน์สูงสุด

ผลการศึกษาของแต่ละศูนย์นั้น จะเป็นความรู้ที่นำไปส่งเสริมให้กับประชากรเป้าหมาย และมีการสาธิตไว้ในพื้นที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนา ประชากรที่อยู่ในหมู่บ้านรอบ ๆ พื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนา จะเป็นประชากรเป้าหมายกลุ่มแรกที่จะได้รับประโยชน์ กล่าวคือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเรื่องงานส่งเสริม จะนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาในศูนย์ศึกษาการพัฒนาว่าได้ผลดี ไปแนะนำให้กับเกษตรกรหมู่บ้านเป้าหมายที่เรียกว่า **หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ** แต่ละศูนย์ฯ จะมีประชากร หมู่บ้านรอบศูนย์อยู่ประมาณ 8-15 หมู่บ้าน ในการส่งเสริมนั้นทำหลายวิธีด้วยกัน ทั้งนี้แล้วแต่สภาพสังคมวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ เช่น ให้เกษตรกรเข้ามารับการอบรมในศูนย์ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ เช่น การเพาะปลูกพืชชนิดต่าง ๆ การขยายพันธุ์พืช การเลี้ยงสัตว์ การประมง เป็นต้น หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมออกไปแนะนำส่งเสริมในหมู่บ้านหรือเกษตรกรเข้ามาศึกษา ดูงานในศูนย์ฯ ด้วยตนเอง หรือเข้ามาเป็นหมู่คณะ

การจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนา ในปัจจุบันมีอยู่ 6 ศูนย์ แต่ละศูนย์จะมีสภาพภูมิศาสตร์ที่เป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาคนั้น ๆ ซึ่งมีอยู่ในทุกภูมิภาคแล้วตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งขึ้น อย่างไรก็ตาม แต่ละภูมิภาคอาจจะมีเรื่องปลีกย่อยที่ควรจะได้ทำการศึกษาอีกและมีพื้นที่ที่เหมาะสมแยกออกไปในพื้นที่อื่น เพื่อให้การดำเนินงานเหล่านั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้จัดให้มี **ศูนย์สาขา** เพื่อทำการศึกษาเป็นการเฉพาะเรื่องเฉพาะพื้นที่นั้น ๆ และผลที่ได้จากการศึกษาจักได้ส่งเสริมให้เกษตรกรนำไปใช้ในการประกอบอาชีพเช่นกัน

การบริหารและดำเนินงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เมื่อมีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่ละภูมิภาค ในระยะเริ่มแรกมีรูปแบบองค์ประกอบของคณะกรรมการบริหารและอนุกรรมการของแต่ละศูนย์ที่แตกต่างกันออกไป ทำให้การดำเนินงานของศูนย์ฯ มีลักษณะหลากหลายและขาดเอกภาพ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ฯ สามารถดำเนินงานสนองพระราชดำริได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีเอกภาพ และสอดคล้องซึ่งกันและกัน คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2535 ให้ดำเนินการปรับปรุงระบบบริหารงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โดยให้ยกเลิกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการและอนุกรรมการที่ถือปฏิบัติแต่เดิมทั้งหมด ให้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารอนุกรรมการวางแผนแม่บทและติดตามประเมินผลเพียงชุดเดียว

คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ประกอบด้วย องคมนตรีเป็นประธาน เลขาธิการกปร. เป็นรองประธาน อธิบดีกรมที่เกี่ยวข้อง 12 คน ผู้ว่าราชการจังหวัดที่ศูนย์ฯ ตั้งอยู่ 6 คน เป็น

กรรมการ รองเลขาธิการ กปร. เป็นกรรมการและเลขานุการ ผู้ช่วยเลขาธิการ กปร. และผู้แทนสำนักงาน กปร. เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ รวมกรรมการทั้งสิ้น 23 คน มีหน้าที่กำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย และเป้าหมายในการดำเนินงาน รวมทั้งแนวทางการบริหารโครงการ อำนวยการ ควบคุม กำกับ ดูแล ให้การดำเนินงานเป็นไปตามแนวพระราชดำริที่ได้กำหนดไว้ ติดตามผลและให้คำแนะนำในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงาน ให้บรรลุผล กรรมการชุดนี้สามารถแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือบุคคลเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติได้ตามความจำเป็น

อนุกรรมการแผนแม่บทและติดตามประเมินผล ประกอบด้วย เลขาธิการ กปร. เป็นประธานคณะอนุกรรมการ รองอธิบดีที่เกี่ยวข้อง 5 กรม เป็นรองประธานอนุกรรมการ ผู้แทนจากกรมที่เกี่ยวข้อง 9 กรม เป็นอนุกรรมการ ผู้ช่วยเลขาธิการ กปร. เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ ผู้แทนสำนักงาน กปร. และผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง 6 ศูนย์ เป็นอนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ คณะอนุกรรมการชุดนี้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำแผนแม่บทของศูนย์ฯ ให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของคณะกรรมการบริหาร ดำเนินการติดตามผลการดำเนินงานและพิจารณากลับกรอรายละเอียดโครงการและงบประมาณประจำปีตามศูนย์ศึกษาฯ เสนอขอรับการสนับสนุน

องค์กรดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่ละศูนย์ประกอบด้วยผู้ดำเนินงานตามความเหมาะสม ซึ่งแต่งตั้งโดยประธานกรรมการบริหารโครงการ คือ อนุกรรมการดำเนินงาน และคณะทำงานที่เป็นผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งจากส่วนกลางและระดับพื้นที่มากกว่า 10 กรม มาร่วมกันปฏิบัติงานคือ กรมพัฒนาที่ดิน กรมวิชาการเกษตร กรมป่าไม้ กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมชลประทาน กรมตำรวจ กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมประชาสัมพันธ์ กรมการพัฒนาชุมชน กรมการปกครอง เป็นต้น ในจำนวนเหล่านี้จะมีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานหลักเป็นผู้ดำเนินการศูนย์ศึกษาการพัฒนา ทำหน้าที่ควบคุม กำกับ ดูแล และประสานการดำเนินงานเสนอต่ออนุกรรมการดำเนินงานโครงการฯ และแต่งตั้งบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ประจำกองอำนวยการตามความจำเป็น

เนื่องจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง 6 ศูนย์ ตั้งอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ได้ทำการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่จะนำไปส่งเสริมให้เกษตรกรได้นำไปใช้ในการประกอบอาชีพในหลาย ๆ ด้านโดยเฉพาะทางด้านการเกษตร อย่างไรก็ตาม แต่ละศูนย์ฯ ได้ทำการศึกษาเน้นหนักแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิศาสตร์สังคมที่ศูนย์ฯ นั้นตั้งอยู่

บทที่ 3

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ความเป็นมาของโครงการฯ

เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พุทธศักราช 2522 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเสด็จพระราชดำเนินไปเปิดศาลบรรราชานุสาวรีย์ ของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ราษฎรได้น้อมเกล้าฯ ถวายที่ดิน หมู่ที่ 2 ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จำนวน 264 ไร่ พระองค์ได้เสด็จทอดพระเนตรที่ดินดังกล่าว และทรงมีพระราชดำริกับอำเภอ จังหวัด และหน่วยราชการต่าง ๆ ได้แก่ กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน กรมป่าไม้ กรมปศุสัตว์ ให้ร่วมกันพัฒนาพื้นที่แห่งนี้จัดทำเป็นศูนย์ศึกษาตัวอย่างสาธิตการพัฒนาด้านการเกษตรและงานศิลปาชีพ เพื่อเป็นแหล่งให้เกษตรกรตลอดจนผู้สนใจได้เข้าชม ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้

เนื่องด้วยการดำเนินงานประกอบด้วยหน่วยงานหลายกระทรวง ทบวง กรม รวมทั้งภาคเอกชน หน่วยงานดังกล่าว ได้ประชุมปรึกษาหารือกันมอบหมายให้กรมพัฒนาที่ดินเป็นเจ้าของเรื่องและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า “กรรมการบริหารและกรรมการที่ปรึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา” คณะกรรมการบริหารฯ ได้ทำหนังสือในนามของกรมพัฒนาที่ดินที่ กษ.0801/1094 ลงวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2523 ถึงสำนักราชเลขาธิการเพื่อนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอรับพระราชทานชื่อของศูนย์เพื่อเป็นศิริมงคลแก่การดำเนินโครงการสนองพระราชดำริสืบไป ทางสำนักราชเลขาธิการได้แจ้งให้ทราบตามหนังสือ ที่ รล 0002/3041 ลงวันที่ 29 มีนาคม 2523 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ชื่อว่า “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา”

เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2524 คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติให้แต่งตั้งเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนใหม่ เรียกว่า “คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน” ประกอบด้วยหม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ องคมนตรี เป็นองค์ประธาน หน่วยงานต่าง ๆ หลายกระทรวง ทบวง กรม รวมทั้งภาคเอกชนเป็นกรรมการ กรมพัฒนาที่ดินเป็นกรรมการและเลขานุการ และทำหน้าที่เป็นแกนกลางประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ จังหวัดฉะเชิงเทรารับผิดชอบต่อพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ดูแลให้ความปลอดภัยแก่บุคคลและสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานที่ร่วมดำเนินการอยู่คณะกรรมการบริหารฯ เป็นผู้พิจารณาจำแนกพื้นที่ภายในศูนย์ศึกษาฯ ตามความเหมาะสม

พร้อมทั้งมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานหน้าที่รับผิดชอบและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริให้มีการพัฒนาศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคันทรง โดยพระราชทานแนวทางการพัฒนาไว้ ดังนี้

1. พัฒนาศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคันทรง ให้เป็นศูนย์ตัวอย่างรวมการพัฒนาด้านเกษตรกรรมที่สมบูรณ์ทั้งด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ พื้นฟูสภาพป่า การพัฒนาดิน วางแผนปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ที่เกษตรกรและผู้สนใจสามารถเข้ามาชม ศึกษา ค้นคว้า หาความรู้เพิ่มเติม และนำไปปฏิบัติตามได้ เพื่อพัฒนาอาชีพและพื้นที่ทำกินของตนให้เพิ่มผลผลิต มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พร้อมทั้งงานส่งเสริมศิลปาชีพ หัตถกรรมพื้นบ้านเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้จากอาชีพหลักอีกทางหนึ่ง

2. พัฒนาพื้นที่ราษฎรรอบนอกศูนย์ฯ บริเวณลุ่มน้ำโจนให้มีความเจริญขึ้น เป็นตัวอย่างแก่การพัฒนาพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

3. ให้นำวิธีการที่ให้ผลมาแล้ว ถูกต้อง ประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุดมาดำเนินการ นอกจากนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรี มีหนังสือกราบบังคมทูลพระกรุณาพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยเกี่ยวกับที่ดินที่ราษฎรอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี น้อมเกล้าฯ ถวายให้เป็นที่ดินส่วนพระองค์ เนื้อที่ 86 ไร่ และกรมพัฒนาที่ดินได้แจ้งจากสำนักราชเลขาธิการหนังสือที่ รล.007/9987 ลงวันที่ 11 กันยายน 2524 ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้สถานที่ดังกล่าวจัดตั้งเป็นสาขาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคันทรง และโปรดเกล้าฯ ให้กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมชลประทาน กรมประมง ฯลฯ ร่วมกันพิจารณาดำเนินการ

นับแต่เริ่มตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคันทรง มา ได้มีราษฎรที่มีจิตศรัทธาน้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินเพิ่มเติมอีก 497 ไร่ ผสมกับที่ดินบริเวณสวนรุกขชาติและสวนพฤกษศาสตร์ รวมเป็นเนื้อที่ทั้งหมดของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคันทรง 1,227 ไร่เศษ นอกจากนี้ราษฎรตำบลบาง-แตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี ได้น้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินรวม 3 แปลง จำนวน 145 ไร่ ดำเนินการจัดทำในลักษณะ “ศูนย์บริการพัฒนา” คือ ทำทั้งการสาธิตเพื่อเป็นตัวอย่าง และให้บริการพัฒนาแก่ราษฎรด้วย โดยใช้ชื่อว่า “ศูนย์บริการพัฒนาบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี” อยู่ในข่ายความรับผิดชอบของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคันทรง ที่นับว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างใหญ่หลวงอีกประการหนึ่ง คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานพื้นที่ส่วนที่ติดกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคันทรง ประมาณ 642 ไร่ ให้เป็นพื้นที่ทำการศึกษาวิจัย และทดลองทางด้านการเกษตรกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องแน่นอนขึ้น เป็นการสนับสนุนศูนย์ศึกษาฯ อีกด้านหนึ่งด้วย

คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินซอนฯ ได้กำหนดนโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชดำริที่ได้พระราชทานแนวทางการพัฒนาไว้ โดยได้แบ่งพื้นที่หลักไว้เป็นจำนวน 4 พื้นที่คือ

1. พื้นที่แห่งแรก คือ พื้นที่ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินซอน อำเภอนมสาร จังหวัดฉะเชิงเทรา เนื้อที่ 1,227 ไร่เศษ ผสมกับพื้นที่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทาน ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนที่ติดกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินซอนฯ ประมาณ 642 ไร่ ให้เป็นพื้นที่สำหรับทำการศึกษาวิจัย และทดสอบ การพัฒนาด้านการเกษตรกรรม รวมเป็นพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 1,869 ไร่

2. พื้นที่แห่งที่สอง คือ พื้นที่ราษฎรรอบนอกศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินซอนฯ ซึ่งเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำโจนเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกันศูนย์ จำนวน 14 หมู่บ้าน ในเขตตำบลเขานินซอน ตำบลเกาะขนุน อำเภอนมสาร จังหวัดฉะเชิงเทรา พื้นที่ประมาณ 113,214 ไร่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านบริเวณรอบศูนย์ฯ

3. พื้นที่แห่งที่สาม คือ ที่ตำบลบ้านช่องและตำบลเขานินซอน อำเภอนมสาร จังหวัดฉะเชิงเทรา เนื้อที่ประมาณ 84 ไร่

4. พื้นที่แห่งที่สี่ คือ ที่อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี เนื้อที่ประมาณ 145 ไร่ ทำหน้าที่เป็นศูนย์บริการพัฒนาในเขตจังหวัดปราจีนบุรี เป็นศูนย์สาขาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินซอนฯ

นอกจากพื้นที่หลักดังกล่าวแล้ว ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินซอนฯ ยังทำหน้าที่ในการถ่ายทอดวิทยาการแผนใหม่ทั้งด้านการเพาะปลูกพืช กรรมปศุสัตว์ การประมง ภูมิพัฒนาที่ดิน รวมทั้งด้านศิลปชีพพิเศษให้แก่เกษตรกรหรือประชาชนที่สนใจทั้งในจังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดปราจีนบุรี รวมทั้งจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกและภาคกลางบางส่วนด้วย

ในระยะเวลาที่ผ่านมาของการพัฒนาตามโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินซอนฯ ได้เน้นหนักในการพัฒนาบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินซอน ตำบลเขานินซอน อำเภอนมสาร จังหวัดฉะเชิงเทรา พื้นที่ประมาณ 1,227 ไร่ เพื่อให้เป็นศูนย์ตัวอย่างของการพัฒนาด้านการเกษตร โดยมีเกษตรกรและผู้สนใจเข้ามาอบรม ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม และนำไปปฏิบัติตาม เพื่อพัฒนาอาชีพและพื้นที่ทำกินของตนเองให้เพิ่มผลผลิต มีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดไป และได้มีบางส่วนราชการได้ขยายการพัฒนาไปยังหมู่บ้านบริเวณรอบ ๆ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินซอน แต่การดำเนินการยังมิได้เป็นไปอย่างเป็นระบบและสัมพันธ์กันทุกส่วนราชการ จึงทำให้หมู่บ้านบริเวณรอบศูนย์ยังประสบปัญหาต่าง ๆ อยู่อีกหลายประการ

วัตถุประสงค์ของโครงการฯ

1. เพื่อเป็นแหล่งศึกษาทางวิชาการในการพัฒนาการเกษตร
2. เพื่อเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดเทคโนโลยี
3. เพื่อเป็นแหล่งฝึกอบรมให้ความรู้ทางวิชาการเกษตร และศิลปอาชีพพิเศษ
4. เพื่อเป็นแหล่งผลิตและขยายพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์
5. เพื่อยกระดับรายได้ของเกษตรกร
6. เพื่อเป็นแหล่งที่จะศึกษาหาความรู้และพักผ่อนหย่อนใจของประชาชน

คณะกรรมการและอำนาจหน้าที่

คณะกรรมการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประกอบด้วย :-

1. นายอำเภอพนมสารคาม	ประธานคณะกรรมการ
2. ผู้อำนวยการวิทยาลัยเกษตรกรรมฉะเชิงเทรา	รองประธานคณะกรรมการ
3. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน	รองประธานคณะกรรมการ
4. สารวัตรใหญ่อำเภอพนมสารคาม	คณะกรรมการ
5. สาธารณสุขอำเภอพนมสารคาม	คณะกรรมการ
6. ผู้จัดการไฟฟ้าอำเภอพนมสารคาม	คณะกรรมการ
7. เกษตรอำเภอพนมสารคาม	คณะกรรมการ
8. ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
อำเภอพนมสารคาม	คณะกรรมการ
9. หัวหน้าสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพนมสารคาม	คณะกรรมการ
10. พัฒนาการอำเภอพนมสารคาม	คณะกรรมการ
11. ประธานสภาตำบลเขาหินซ้อน	คณะกรรมการ
12. ประธานสภาตำบลเกาะขนุน	คณะกรรมการ
13. หัวหน้าศูนย์เพาะชำกล้าไม้ฉะเชิงเทรา	คณะกรรมการ
14. หัวหน้าศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์พืชสวนจังหวัดฉะเชิงเทรา	คณะกรรมการ
15. หัวหน้าหน่วยงานพัฒนาชุมชนเขาหินซ้อน	คณะกรรมการ
16. หัวหน้าหน่วยงานวิชาการเกษตรเขาหินซ้อน	คณะกรรมการ
17. หัวหน้าหน่วยงานส่งเสริมสหกรณ์เขาหินซ้อน	คณะกรรมการ
18. หัวหน้าหน่วยงานประมงเขาหินซ้อน	คณะกรรมการ

19. นายช่างชลประทานโครงการลุ่มน้ำโจน	คณะทำงาน
20. หัวหน้าหน่วยงานปศุสัตว์เขาคันทรง	คณะทำงาน
21. หัวหน้าสวนพฤกษศาสตร์เขาคันทรง	คณะทำงาน
22. หัวหน้าหน่วยงานโยธาธิการเขาคันทรง	คณะทำงาน
23. ปลัดอำเภอประจำตำบลเขาคันทรง	คณะทำงาน
24. ปลัดอำเภอประจำตำบลเกาะขนุน	คณะทำงาน
25. ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน	คณะทำงานและเลขานุการ
26. ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

1. ปฏิบัติงานในด้านรายละเอียดตามแผนงานงบประมาณที่กำหนดไว้ตามนโยบายของคณะกรรมการบริหารโครงการฯ และคณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการฯ ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเฉพาะในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ

2. ติดตามและประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับพื้นที่ให้เกิดเอกภาพในการปฏิบัติงานรวมทั้งการดำเนินการแก้ไขปัญหาคอขวดในระดับพื้นที่หรือให้ข้อเสนอแนะแก่คณะอนุกรรมการดำเนินงานโครงการฯ เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3. ให้ความสนับสนุนการปฏิบัติงานภายในบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคันทรงฯ ในด้านงานวิชาการและอื่น ๆ

4. แต่งตั้งคณะบุคคลหรือบุคคล เพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามแต่จะเห็นสมควร อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาในระดับพื้นที่ ให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

องค์การดำเนินงานและขอบเขตหน้าที่ของหน่วยงาน

เนื่องจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคันทรงฯ มีลักษณะการดำเนินงานแบบผสมผสาน จึงมีหลายหน่วยงานร่วมกันดำเนินงาน ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ฯ มีประสิทธิภาพจึงได้กำหนดขอบเขตหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน ดังนี้

1. กรมพัฒนาที่ดิน

- ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ
- ศึกษา วิจัย ด้านการพัฒนาการเกษตร การอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับปรุงบำรุงดิน การขยายพันธุ์พืชเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

- ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินโดยการ สาธิต ฝึกอบรมและ บริการให้ความช่วยเหลือ ด้านการพัฒนาที่ดินทั้งภายในศูนย์หมู่บ้านรอบศูนย์ และเกษตรกรผู้ สนใจทั่วไป

2. กรมวิชาการเกษตร

- ศึกษาทดสอบพันธุ์พืช ระบบการปลูกพืช และเทคโนโลยีการเพาะปลูกพืช ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่
- ผลิตและขยายพันธุ์พืช ที่มีคุณภาพดี เพื่อสนับสนุนเกษตรกรและหน่วย- งานอื่น
- แนะนำถ่ายทอดเทคโนโลยีวิชาการเกษตรแผนใหม่แก่เกษตรกรและ ผู้ สนใจ

3. กรมส่งเสริมการเกษตร

- รับผิดชอบรวบรวมพันธุ์ไม้ผล เป็นแหล่งผลิตไม้ผลพันธุ์ดี เพื่อแจกจ่าย หรือแลกเปลี่ยนกับเกษตรกรให้นำไปปลูกในพื้นที่ของตนเอง
- ถ่ายทอดความรู้ วิชาการและเทคนิคใหม่ ๆ เกี่ยวกับไม้ผล เช่น การปลูก การดูแลรักษา การขยายพันธุ์ไม้ผล เป็นต้น

4. กรมประมง

- ผลิตพันธุ์สัตว์น้ำจืดชนิดต่าง ๆ เพื่อแจกจ่ายหรือจำหน่ายแก่เกษตรกร รวมทั้งปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำในแหล่งน้ำสาธารณะเพื่อเพิ่มปริมาณอาหารโปรตีนแก่เกษตรกรใน หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ
- สาธิตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ตลอดจนส่งเสริมและบริการเพาะเลี้ยงสัตว์ น้ำแก่เกษตรกร
- ฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ให้ เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องในพื้นที่ของตนเอง

5. กรมป่าไม้

- จัดสร้าง ดูแล สวนพฤกษศาสตร์ สวนรุกขชาติ และศูนย์เพาะชำกล้าไม้
- ผลิตกล้าไม้ยืนต้น สมุนไพร แจกจ่ายเกษตรกร หน่วยงานต่าง ๆ และ ผู้สนใจทั่วไป
- ปลูกป่าในพื้นที่ศูนย์ฯ และพื้นที่ใกล้เคียง
- วิจัยด้านป่าไม้ และพืชสมุนไพร
- ส่งเสริมให้มีการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่า และส่งเสริมเสริมการใช้ผลิต- ภัณฑ์จากต้นไม้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

6. กรมปศุสัตว์

- สาธิต ส่งเสริม การเลี้ยงสัตว์
- สาธิต ส่งเสริม การผลิตอาหารสัตว์
- ให้บริการพัฒนาสุขภาพสัตว์เลี้ยง และบริการผสมเทียม
- จัดหาและขยายพันธุ์สัตว์ เพื่อการสาธิต ส่งเสริมและบริการเกษตรกร

7. กรมชลประทาน

- พัฒนา จัดหาแหล่งน้ำ วางระบบชลประทาน ก่อสร้างระบบชลประทาน เพื่อให้มีแหล่งน้ำใช้ในการอุปโภค บริโภคและเกษตรกรรม

8. วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา

- ให้การศึกษาในระบบ ประกอบด้วยหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงและวิชาชีพพิเศษ
- ให้การศึกษานอกระบบเป็นการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น และหลักสูตรเคลื่อนที่

9. กรมส่งเสริมสหกรณ์

- รับผิดชอบสร้างกลุ่มสหกรณ์การเกษตร
- ให้สินเชื่อเพื่อการเกษตร
- บริหารโรงสีข้าวพระราชทาน

10. สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท

- จัดสร้าง บูรณะซ่อมแซม และปรับปรุงเส้นทางภายในศูนย์ฯ และหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ
- จัดสร้างและพัฒนาแหล่งน้ำ ในส่วนที่นอกเหนือหน้าที่ของกรมชลประทาน เช่น เจาะบ่อบาดาล บ่อน้ำตื้น จัดทำประปาหมู่บ้าน ฯลฯ ในพื้นที่ศูนย์ฯ และหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ

11. กรมโยธาธิการ

- ให้การสนับสนุนจ่ายน้ำประปาเพื่ออุปโภค และบริโภคแก่หน่วยงานต่าง ๆ ภายในศูนย์ฯ ตลอดจนให้บริการประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกศูนย์ฯ ในกรณีขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้

12. การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อำเภอพนมสารคาม

- ให้บริการด้านไฟฟ้าแก่หน่วยงานต่าง ๆ ภายในศูนย์ฯ
- ขยายเขตไฟฟ้าให้แก่ราษฎรในหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ได้มีไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึง

13. กรมพัฒนาชุมชน

- เตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาของหน่วยงานต่าง ๆ
- ส่งเสริมอาชีพให้ราษฎรสามารถพึ่งพาตนเองได้
- ดำเนินการงานศูนย์สาธิตการตลาด พร้อมแนะนำให้มีกลุ่มออมทรัพย์

เพื่อการผลิต

- พัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสรีนธรให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

14. อุตสาหกรรม จังหวัดฉะเชิงเทรา

- สนับสนุนให้มีอุตสาหกรรมขนาดเล็ก และอุตสาหกรรมในครัวเรือนในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ

15. หัวหน้ากองสนับสนุนการขยายพันธุ์สัตว์ ฉะเชิงเทรา (กปร.กลาง)

- สนับสนุนการพัฒนาพันธุ์สัตว์

16. พาณิชยจังหวัดฉะเชิงเทรา

17. สาธารณสุข

- ดูแลความเป็นอยู่ และสุขภาพอนามัยของประชาชนในหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ

ให้ถูกสุขลักษณะ

18. กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดฉะเชิงเทรา

- ดูแลเรื่องความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความเรียบร้อยภายในศูนย์ฯ

- ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในพื้นที่

19. จังหวัดฉะเชิงเทรา

- พัฒนาความเป็นอยู่ของราษฎร ในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ
- ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ

20. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- ดำเนินการศึกษาวิจัย การปรับปรุงพันธุ์พืช ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

21. มหาวิทยาลัยมหิดล

- ศึกษาวิจัย การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

22. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

- ดำเนินการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหญ้าแฝก และรวบรวมพันธุ์พืชสมุนไพร

ผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินงานของศูนย์ฯ ทำให้สภาพบริเวณโครงการ และบริเวณใกล้เคียงมีไม้ยืนต้นมากขึ้นเกิดความชุ่มชื้นเพิ่มขึ้น สำหรับการศึกษาทดลองต่าง ๆ นั้น สามารถสรุปผลได้แล้วจึงจัดทำเป็นแปลงสาธิตพืชต่าง ๆ ไว้ให้เป็นที่ศึกษาดูงานของเกษตรกร นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ขณะเดียวกันก็ได้จัดให้มีการอบรมเกษตรกรในหลักสูตรต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะเกษตรกรหมู่บ้านรอบศูนย์เป็นเกษตรกรกลุ่มแรกที่จะได้รับประโยชน์จากศูนย์ฯ ทำให้นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการประกอบอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้น ความเป็นอยู่ดีขึ้น วิทยาลัยเกษตรกรรมจะเชิง-เทราเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่ได้รับประโยชน์จากศูนย์ฯ โดยตรง คือ เป็นที่ศึกษาดูงานของนักศึกษา และได้ร่วมให้การอบรมเกษตรกรในหมู่บ้านรอบศูนย์ด้วย ศูนย์ฯ แห่งนี้จึงพร้อมตลอดเวลาสำหรับผู้สนใจเข้าไปศึกษาหาความรู้จากผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา : กรณีศึกษาเกี่ยวกับบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

- 1.1 ข้อมูลส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ให้การสัมภาษณ์
- 1.2 ลักษณะของการให้บริการ
- 1.3 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ให้การสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลการรับบริการจากประชาชนในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

- 2.1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้การสัมภาษณ์
- 2.2 ความคิดเห็นของประชาชนที่เข้ารับบริการในศูนย์ศึกษาการพัฒนา

เขาหินซ้อนฯ

ตอนที่ 1 ข้อมูลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

1.1 ข้อมูลส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ให้การสัมภาษณ์

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 14 คน จาก 8 หน่วยงาน ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้การสัมภาษณ์ แสดงในตาราง 1 ต่อไปนี้

ตาราง 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้การสัมภาษณ์

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนผู้ให้การสัมภาษณ์ทั้งหมด	14	100.00
1. เพศ		
ชาย	14	100.00
หญิง	-	-

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนผู้ให้การสัมภาษณ์ทั้งหมด	14	100.00
2. อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	1	7.14
31-40 ปี	8	57.14
41-50 ปี	5	35.71
3. ระยะเวลาที่ประจำอยู่ที่ศูนย์ฯ แห่งนี้		
ต่ำกว่า 1 ปี	3	21.43
1-5 ปี	8	57.14
6-10 ปี	1	7.14
10 ปีขึ้นไป	2	14.29
4. หน่วยงานที่สังกัด		
วิทยาลัยเกษตรกรรมและเทคโนโลยีฉะเชิงเทรา	5	35.71
กรมป่าไม้	2	14.29
สำนักงานสหกรณ์อำเภอพนมสารคาม	1	7.14
กรมโยธาธิการ	1	7.14
กรมปศุสัตว์	1	7.14
กรมประมง	1	7.14
กรมวิชาการเกษตร	1	7.14
สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพนมสารคาม	1	7.14

จากตาราง 1 มีเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ที่ถูกสัมภาษณ์รวม 14 คน เป็นชายทั้งหมด เมื่อจำแนกตามอายุเป็น 3 กลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มอายุน้อย คือ ต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 1 คน กลุ่มอายุปานกลาง คือ ระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 8 คน และกลุ่มอายุมาก คือ ระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 7.14, 57.14 และ 35.71 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามระยะเวลาที่ทำงานอยู่ที่ศูนย์ฯ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ประจำอยู่ที่ศูนย์ฯ ต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 21.43 ประจำอยู่ที่ศูนย์ฯ 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 57.14 ประจำอยู่ที่ศูนย์ฯ 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.14 และประจำอยู่ที่ศูนย์ฯ 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 14.29

สำหรับหน่วยงานที่ให้บริการในศูนย์ฯ ที่ผู้ให้สัมภาษณ์สังกัดมี 8 หน่วยงาน ได้แก่ วิทยาลัยเกษตรกรรมและเทคโนโลยีฉะเชิงเทรา, กรมป่าไม้ สำนักงานสหกรณ์อำเภอพนมสารคาม, กรมโยธาธิการ, กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมวิชาการเกษตร และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพนมสารคาม

1.2 ลักษณะของการให้บริการ

การบริการของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ประจำอยู่ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ลักษณะการให้บริการของแต่ละหน่วยงานมีไม่เหมือนกัน โดยสรุปดังนี้

1. วิทยาลัยเกษตรกรรมและเทคโนโลยีฉะเชิงเทรา ให้บริการดังนี้
 - 1) จัดการศึกษาระดับ ปวช. ปวส. สาขาเกษตรกรรม และอื่น ๆ
 - 2) ฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม
 - 3) ให้คำปรึกษาแนะนำอาชีพ
2. กรมป่าไม้ ให้บริการดังนี้
 - 1) แจกจ่ายกล้าไม้ป่า, และกล้าไม้สมุนไพร
 - 2) ให้ความรู้เกี่ยวกับการเพาะชำกล้าไม้และการปลูกป่า
 - 3) ให้ความรู้ในสวนป่าสมุนไพร
 - 4) ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร
 - 5) บริการอบสมุนไพร
3. สำนักงานสหกรณ์อำเภอพนมสารคาม ให้บริการดังนี้
 - 1) งานด้านโรงสีข้าวพระราชทาน โดยให้บริการสีข้าวแก่สมาชิกและเกษตรกรทั่วไป
 - 2) แนะนำส่งเสริมสหกรณ์การเกษตรพัฒนาเขาหินซ้อน จำกัด
4. กรมโยธาธิการ ให้บริการดังนี้
 - 1) แจกจ่ายน้ำประปาแก่หน่วยงานต่าง ๆ ภายในศูนย์ฯ, วัด, โรงเรียน
5. กรมปศุสัตว์ ให้บริการดังนี้
 - 1) เลี้ยงสัตว์เพื่อสาธิต เช่น โคเนื้อ, ไก่, เป็ด เป็นต้น
 - 2) ผลิตลูกไก่และลูกเป็ด
 - 3) การปลูกพืชอาหารสัตว์
 - 4) ดำเนินการบ้านเกษตรสาธิต
 - 5) ฝึกอบรมเกษตรกร
 - 6) ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ปีก และสุกร
 - 7) ส่งเสริมการปลูกพืชอาหารสัตว์สู่เกษตรกร
 - 8) พัฒนาสุขภาพสัตว์เลี้ยงของเกษตรกร

6. กรมประมง ให้บริการดังนี้
- 1) ผลิตพันธุ์สัตว์น้ำจืด เช่น ปลานิล ปลาไน ปลาดุกเพียนขาว ปลายี่สกเทศ เป็นต้น
 - 2) ปลอยพันธุ์สัตว์น้ำในแหล่งน้ำต่าง ๆ
 - 3) แจกพันธุ์สัตว์น้ำ
 - 4) สาธิตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
 - 5) ส่งเสริมการบริการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
 - 6) การฝึกอบรมเกษตรกร
7. กรมวิชาการเกษตร ให้บริการดังนี้
- 1) ศึกษาทดสอบระบบการปลูกพืช
 - 2) กิจกรรมทดสอบระบบการทำฟาร์มและผสมผสาน
 - 3) กิจกรรมศึกษาและทดสอบพืชไร่, พืชสวน, ยางพารา และปศุสัตว์วงจร
 - 4) กิจกรรมศึกษาทดสอบและอนุรักษ์พืชสมุนไพร
 - 5) กิจกรรมจัดทำแปลงทดสอบและพัฒนาเทคโนโลยี
 - 6) กิจกรรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เช่น การศึกษาดูงาน, การถ่ายทอดเทคโนโลยีพืชพันธุ์ดีแก่เกษตรกร
 - 7) กิจกรรมศึกษาทดสอบเกษตรยั่งยืน
8. สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพนมสารคาม ให้บริการดังนี้
- 1) ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรตามความต้องการ
 - 2) สนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ
 - 3) ประสานงานทั้งภาครัฐ-เอกชน เพื่อสนับสนุนกลุ่มต่าง ๆ

1.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการ

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ให้การสัมภาษณ์ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินชื่อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยแยกความคิดเห็นออกเป็น 8 ประเด็น คือ ปัญหาการดำเนินงานภายในศูนย์ฯ, ปัญหาสำคัญในการประกอบอาชีพของประชาชน, ศูนย์ฯ ควรจะให้ความช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพแก่ประชาชนอย่างไร, มีการเผยแพร่ความรู้ไปสู่ประชาชนอย่างไรบ้าง, ปัญหาในการเผยแพร่ความรู้, ข้อเสนอแนะให้แก่ประชาชนในการติดต่อและขอรับบริการจากศูนย์ฯ, ความคิดเห็นต่อการปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์ฯ และความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ รายละเอียดแสดงในตาราง 2 ต่อไปนี้

ตาราง 2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินชื่อน

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ฯ	จำนวน ความคิดเห็น	ร้อยละ
1. ปัญหาการดำเนินงานภายในศูนย์ฯ		
1) แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภค-บริโภคไม่เพียงพอ	5	31.25
2) ขาดแคลนงบประมาณ	4	25.00
3) ขาดแคลนครุภัณฑ์และอุปกรณ์ต่าง ๆ	2	12.50
4) เจ้าหน้าที่-บุคลากรมีน้อย	2	12.50
5) เครื่องจักรกลอุปกรณ์ใช้มานาน	1	6.25
6) สมาชิกไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง	1	6.25
7) สภาพพื้นที่ไม่เหมาะสม (ดินขาดความอุดมสมบูรณ์)	1	6.25
รวมจำนวนความคิดเห็น	16	100.00
2. ปัญหาสำคัญในการประกอบอาชีพของประชาชน		
1) ขาดแคลนน้ำในการทำเกษตร	7	24.14
2) ขาดแหล่งเงินทุน	4	13.79
3) คุณภาพของดิน (ดินขาดความอุดมสมบูรณ์)	4	13.79
4) การตลาด	2	6.90
5) ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง	2	6.90
6) ขาดการศึกษาหรือการศึกษาต่ำ	2	6.90
7) ปัญหาในเรื่องรายได้ของประชาชน	1	3.45
8) ความปลอดภัยในทรัพย์สิน	1	3.45
9) มีปัญหายาเสพติดในชุมชน	1	3.45
10) ถูกเอารัดเอาเปรียบจากบุคคลอื่น	1	3.45
11) ขาดผลผลิตด้านการเกษตรได้ราคาต่ำ	1	3.45
12) ต้นทุนการผลิตสูง เพราะดินขาดความอุดมสมบูรณ์	1	3.45
13) ประชาชนมีหนี้สิน	1	3.45
14) พื้นที่บริเวณเขานินชื่อน มีราคาแพงราษฎรจะรอขายที่ ไม่ค่อยสนใจทำการเกษตร	1	3.45
รวมจำนวนความคิดเห็น	29	100

(ต่อ) ตาราง 2

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในศูนย์ฯ	จำนวน ความคิดเห็น	ร้อยละ
3. ศูนย์ฯ ควรจะให้ความช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพแก่ ประชาชนอย่างไร		
1) ให้ความรู้แก่ประชาชน	3	15.00
2) หาดตลาดให้ประชาชน	3	15.00
3) เร่งดำเนินการปรับสภาพดิน และสร้างแหล่งน้ำขนาดใหญ่ใน แต่ละพื้นที่	3	15.00
4) ช่วยอบรมเสริมสร้างความวิริยะ อุตสาหะ	2	10.00
5) สนับสนุนทางด้านความรู้และเทคโนโลยีทางการเกษตร	2	10.00
6) เป็นแหล่งรับซื้อผลผลิตของเกษตรกร	1	5.00
7) ควรจัดกลุ่มการประกอบอาชีพว่าพื้นที่ตรงนี้ควรจะทำอะไร, อย่างไร	1	5.00
8) ช่วยเหลือในด้านงบประมาณ	1	5.00
9) เน้นในเรื่องเกษตรยั่งยืน	1	5.00
10) ช่วยประสานรวมกลุ่มเกษตรกรในรูปของสหกรณ์	1	5.00
11) ตั้งตลาดกลางสินค้าเกษตรภายในศูนย์ฯ	1	5.00
12) มีอาชีพเสริมในครัวเรือน	1	5.00
รวมจำนวนความคิดเห็น	20	100.00
4. มีการเผยแพร่ความรู้ไปสู่ประชาชนอย่างไรบ้าง		
1) ให้ความรู้การฝึกอบรม	6	27.27
2) ออกพบปะเกษตรกรตามบ้าน	4	18.18
3) ในการออกประชุมกลุ่มสมาชิกตามสถานที่ต่าง ๆ	3	13.64
4) ให้ความปรึกษา แนะนำพันธุ์พืช-พันธุ์สัตว์	2	9.09
5) ช่วยกันประชาสัมพันธ์ ข้อมูล ข่าวสาร	2	9.09
6) ร่วมประชุมกับผู้นำหมู่บ้าน	1	4.55
7) จัดทำแปลงสาธิตในไร่นาเกษตรกร	1	4.55
8) จัดทำแปลงสาธิตในศูนย์ฯ	1	4.55

(ต่อ) ตาราง 2

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ฯ	จำนวน ความคิดเห็น	ร้อยละ
9) นำชมดูงานในแปลงสาธิต	1	4.55
10) จัดทำแผ่นพับ	1	4.55
รวมจำนวนความคิดเห็น	22	100.00
5. ปัญหาในการเผยแพร่ความรู้ไปสู่ประชาชน		
1) ประชาชนยังไม่ปฏิบัติตามเท่าที่ควร	2	13.33
2) การใช้สื่อต่าง ๆ	2	13.33
3) ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการประชุมต่าง ๆ ที่ทางศูนย์ฯ จัดขึ้น	1	6.67
4) ปัญหาในด้านการสื่อสาร เนื่องจากประชาชนมีพื้นฐานความรู้ อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ	1	6.67
5) ประชาชนขาดความกระตือรือร้น	1	6.67
6) อบรมแล้วนำไปใช้จริงได้ไม่มาก เพราะปัจจัยในการผลิตไม่ใช่ เฉพาะความรู้ทักษะอย่างเดียว	1	6.67
7) ประชาชนไม่ค่อยรับรู้อะไรทั้งสิ้น แต่พอมีของมาแจก ก็จะไป ทวงถาม	1	6.67
8) ขาดงบประมาณที่เพียงพอในการเผยแพร่	1	6.67
9) ปริมาณแรงงานของเกษตรกรไม่พอเพียงในการพัฒนาพื้นที่ ของตนเอง	1	6.67
10) ขาดบุคลากรที่สนใจและมีความพร้อมในการเผยแพร่	1	6.67
11) ประชาชนมักไม่เชื่อมั่นในการส่งเสริมของทางราชการ	1	6.67
12) ศูนย์ฯ ยังไม่สามารถหารายได้เลี้ยงตนเองได้ ประชาชนเลย ขาดแบบอย่างที่ดี	1	6.67
13) ควรให้ทุกหน่วยงานมีสื่อในการถ่ายทอดความรู้ เช่น วีดีโอ สไลด์ แผ่นใส เพื่อให้ความรู้แก่ผู้สนใจ	1	6.67
รวมจำนวนความคิดเห็น	15	100.00

(ต่อ) ตาราง 2

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ฯ	จำนวน ความคิดเห็น	ร้อยละ
6. ท่านมีข้อเสนอแนะแก่ประชาชนอย่างไร ในการติดต่อและขอ รับบริการจากศูนย์ฯ		
1) ควรให้เกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่มในแต่ละพื้นที่ เพื่อความ สะดวกแก่เจ้าหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี และเกิดความรวดเร็วในการรับบริการต่าง ๆ	2	12.50
2) เมื่อมีปัญหาข้อสงสัยในอาชีพ ให้รับมาสอบถาม	2	12.50
3) เจ้าหน้าที่ควรจะแนะนำประชาชนก่อนว่าศูนย์นี้ให้อะไรกับ ประชาชน บอกเป็นอย่างไร ๆ ไป (แต่ละหน่วยงาน)	2	12.50
4) เชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรม, ศึกษาดูงานของศูนย์ฯ	1	6.25
5) ให้เห็นความสำคัญของศูนย์ฯ ในด้านต่าง ๆ	1	6.25
6) แนะนำให้ติดต่อกับศูนย์ฯ ก่อนเพื่อจะได้ข้อมูลที่ต้องการ เฉพาะ	1	6.25
7) อย่าใช้อารมณ์เมื่อไม่ได้รับของแจกฟรี ควรจะเข้าใจว่าราชการ มีงบประมาณจำกัด	1	6.25
8) ควรมาติดต่อในเวลาราชการ เพื่อสะดวกในการติดต่อ	1	6.25
9) ควรแจ้งล่วงหน้าเกี่ยวกับวัน เวลา และหัวข้อที่จะขอให้บริการ	1	6.25
10) ถ้าไม่สนใจจริง ๆ ไม่ควรรบกวนเวลาของเจ้าหน้าที่	1	6.25
11) ศูนย์ฯ มีงานหลายอย่าง ควรสอบถามหรือหาข้อมูลเบื้องต้น ก่อนแล้วจึงศึกษาแต่ละงานที่สนใจ	1	6.25
12) ขออย่าให้ประชาชนขายที่ดินของตนเอง แล้วให้มาขอคำแนะนำ จากศูนย์ฯ ว่าควรจะใช้พื้นที่ในการทำอะไร ปลูกอะไร หรือควรปรับปรุงดินอย่างไร	1	6.25
13) จัดตั้งศูนย์ประสานงานประจำหมู่บ้าน ช่วยเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร	1	6.25
รวมจำนวนความคิดเห็น	18	100.00

(ต่อ) ตาราง 2

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ฯ	จำนวน ความคิดเห็น	ร้อยละ
7. ความคิดเห็นต่อการปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์ฯ		
1) การรวมตัวอย่างเป็นเอกภาพ และทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ ทุกคนให้เป็นการดำเนินงานไปในแนวทางเดียวกัน	2	15.38
2) ควรให้หน่วยงานภายในศูนย์ฯ ขึ้นตรงต่อศูนย์ฯ	1	7.69
3) การขอตั้งงบประมาณ ควรให้ศูนย์ฯ ขอตั้งเพียงหน่วยงาน เดียว	1	7.69
4) ปรับปรุงการให้บริการน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภคภายใน ศูนย์ฯ	1	7.69
5) ควรสร้างระบบการตลาดรองรับผลผลิต	1	7.69
6) ควรทำให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน	1	7.69
7) ควรเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่-บุคลากรให้มากขึ้น เพื่อขยาย ขอบเขตการบริการเพิ่มเติม	1	7.69
8) ควรมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานด้านเผยแพร่ และดูงานโดย เฉพาะ แต่ต้องฝึกฝนให้ชำนาญก่อน	1	7.69
9) กิจกรรมของหน่วยงานในศูนย์ฯ ควรก้าวหน้ากว่าเอกชนและ ประชาชน ถ้าล่าช้ากว่าก็ไม่ควรทำ	1	7.69
10) ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงาน ให้มีประสิทธิภาพไม่ควร อิงกับสายปกรอง	1	7.69
11) ควรได้พัฒนาปรับปรุงทุกหน่วยงาน ถ้าหน่วยงานใดมี เครื่องมือไม่เพียงพอ สามารถขอจากศูนย์ฯ ได้	1	7.69
12) ควรจัดกิจกรรมนันทนาการภายในศูนย์ฯ เพื่อเชื่อมความ สามัคคีให้กับเจ้าหน้าที่ที่มาจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น จัด แข่งขันกีฬา เป็นต้น	1	7.69
รวมจำนวนความคิดเห็น	13	100.00

(ต่อ) ตาราง 2

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ฯ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
8. ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ		
1) หน่วยงานต่าง ๆ ภายในศูนย์ฯ ควรร่วมมือกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีวัตถุประสงค์ เป้าหมายเดียวกัน แบบชัดเจนและโปร่งใส	1	14.29
2) ควรมีการเพิ่มหรือขยายขนาดแหล่งกักเก็บน้ำในบริเวณศูนย์ฯ และในพื้นที่โครงการฯ	1	14.29
3) ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ทุกปี พร้อมเสนอแนวทางแก้ไขผ่านที่ประชุมหน่วยงานภายในศูนย์ฯ โดยว่าจ้างสถาบันทางวิชาการเป็นผู้ประเมิน	1	14.29
4) สำนักงาน กปร. ควรแสดงบทบาทของตนในการกำกับดูแลมากกว่านี้ และต้องกล้าเสนอแนะอย่างเป็นรูปธรรม	1	14.29
5) งานหรือกิจกรรมที่ไม่มีประสิทธิภาพควรยกเลิก โอนให้หน่วยงานอื่นรับผิดชอบแทน	1	14.29
6) ถ้าหน่วยงานใดมีปัญหาให้ติดต่อปรึกษาหัวหน้าศูนย์ฯ เพื่อจะได้ช่วยหาทางช่วยเหลือ	1	14.29
7) เจ้าหน้าที่-บุคลากรในศูนย์ฯ ต้องทำงานให้มีประสิทธิภาพ ก่อน หลังจากนั้นจึงขอความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษ	1	14.29
รวมจำนวนความคิดเห็น	7	100.00

จากตาราง 2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ สรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาการดำเนินงานภายในศูนย์ฯ

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานภายในศูนย์การพัฒนาเขาหินซ้อนฯ แยกเป็น 7 ประเด็น ดังนี้

- 1) แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภค-บริโภคไม่เพียงพอ
- 2) ขาดแคลนงบประมาณ
- 3) ขาดแคลนครุภัณฑ์และอุปกรณ์ต่าง ๆ

- 4) เจ้าหน้าที่-บุคลากรมีน้อย
- 5) เครื่องจักรกลอุปกรณ์ใช้มานาน
- 6) สมาชิกไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง
- 7) สภาพพื้นที่ไม่เหมาะสม (ดินขาดความอุดมสมบูรณ์)

2. ปัญหาสำคัญในการประกอบอาชีพของประชาชน

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคันทรงเกี่ยวกับปัญหาที่สำคัญในการประกอบอาชีพของประชาชน แยกเป็น 14 ประเด็น ดังนี้

- 1) ขาดแคลนน้ำในการทำเกษตร
- 2) ขาดแหล่งเงินทุน
- 3) คุณภาพของดิน (ดินขาดความอุดมสมบูรณ์)
- 4) การตลาด
- 5) ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง
- 6) ขาดการศึกษาหรือการศึกษาต่ำ
- 7) ปัญหาในเรื่องรายได้ของประชาชน
- 8) ความปลอดภัยในทรัพย์สิน
- 9) มีปัญหายาเสพติดในชุมชน
- 10) ถูกเอารัดเอาเปรียบจากบุคคลอื่น
- 11) ขาดผลผลิตด้านการเกษตรได้ราคาต่ำ
- 12) ต้นทุนการผลิตสูง เพราะดินขาดความอุดมสมบูรณ์
- 13) ประชาชนมีหนี้สิน
- 14) พื้นที่บริเวณเขาคันทรง มีราคาแพงราษฎรจะรอขายที่ไม่ค่อยสนใจทำการเกษตร

3. ศูนย์ฯ ควรจะให้ความช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพแก่ประชาชนอย่างไร

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคันทรงเกี่ยวกับศูนย์ฯ ควรจะให้ความช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพแก่ประชาชนอย่างไร แยกเป็น 12 ประเด็น ดังนี้

- 1) ให้ความรู้แก่ประชาชน
- 2) หาดตลาดให้ประชาชน

- 3) เร่งดำเนินการปรับสภาพดิน และสร้างแหล่งน้ำขนาดใหญ่ในแต่ละพื้นที่
- 4) ช่วยอบรมเสริมสร้างความวิริยะ อุตสาหะ
- 5) สนับสนุนทางด้านความรู้และเทคโนโลยีทางการเกษตร
- 6) เป็นแหล่งรับซื้อผลิตผลของเกษตรกร
- 7) ควรจัดกลุ่มการประกอบอาชีพว่าพื้นที่ตรงนี้จะทำอะไร, อย่างไร
- 8) ช่วยเหลือในด้านงบประมาณ
- 9) เน้นในเรื่องเกษตรยั่งยืน
- 10) ช่วยประสานรวมกลุ่มเกษตรกรในรูปของสหกรณ์
- 11) ตั้งตลาดกลางสินค้าเกษตรภายในศูนย์ฯ
- 12) มีอาชีพเสริมในครัวเรือน

4. มีการเผยแพร่ความรู้ไปสู่ประชาชนอย่างไรบ้าง

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคันทรงเกี่ยวกับศูนย์ฯ มีการเผยแพร่ความรู้ไปสู่ประชาชนอย่างไร แยกเป็น 10 ประเด็น ดังนี้

- 1) ให้การศึกษาอบรม
- 2) ออกพบปะเกษตรกรตามบ้าน
- 3) ในการออกประชุมกลุ่มสมาชิกตามสถานที่ต่าง ๆ
- 4) ให้คำปรึกษา แนะนำพันธุ์พืช-พันธุ์สัตว์
- 5) ช่วยกันประชาสัมพันธ์ ข้อมูล ข่าวสาร
- 6) ร่วมประชุมกับผู้นำหมู่บ้าน
- 7) จัดทำแปลงสาธิตในไร่นาเกษตรกร
- 8) จัดทำแปลงสาธิตในศูนย์ฯ
- 9) นำชมดูงานในแปลงสาธิต
- 10) จัดทำแผ่นพับ

5. ปัญหาในการเผยแพร่ความรู้ไปสู่ประชาชน

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคันทรงเกี่ยวกับปัญหาในการเผยแพร่ความรู้ไปสู่ประชาชนอย่างไร แยกเป็น 13 ประเด็น ดังนี้

- 1) ประชาชนยังไม่ปฏิบัติตามเท่าที่ควร
- 2) การใช้สื่อต่าง ๆ

- 3) ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการประชุมต่าง ๆ ที่ทางศูนย์ฯ จัดขึ้น
- 4) ปัญหาในด้านการสื่อสาร เนื่องจากประชาชนมีพื้นฐานความรู้อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ
- 5) ประชาชนขาดความกระตือรือร้น
- 6) อบรมแล้วนำไปใช้จริงได้ไม่มาก เพราะปัจจัยในการผลิตไม่ใช่เฉพาะความรู้ทักษะอย่างเดียว
- 7) ประชาชนไม่ค่อยรับรู้อะไรทั้งสิ้น แต่พอมีของมาแจก ก็จะไปทวงถาม
- 8) ขาดงบประมาณที่เพียงพอในการเผยแพร่
- 9) ปริมาณแรงงานของเกษตรกรไม่พอเพียงในการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง
- 10) ขาดบุคลากรที่สนใจและมีความพร้อมในการเผยแพร่
- 11) ประชาชนมักไม่เชื่อมั่นในการส่งเสริมของทางราชการ
- 12) ศูนย์ฯ ยังไม่สามารถหารายได้เลี้ยงตนเองได้ ประชาชนเลยขาดแบบอย่างที่ดี
- 13) ควรให้ทุกหน่วยงานมีสื่อในการถ่ายทอดความรู้ เช่น วีดีโอ สไลด์ แผ่นใส เพื่อให้ความรู้แก่ผู้สนใจ

6. ท่านมีข้อเสนอแนะแก่ประชาชนอย่างไร ในการติดต่อและขอรับบริการจากศูนย์ฯ

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาสันช้อยน์ เกี่ยวกับข้อเสนอแนะให้แก่ประชาชนในการติดต่อและขอรับบริการจากศูนย์ฯ แยกเป็น 13 ประเด็น ดังนี้

- 1) ควรให้เกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่มในแต่ละพื้นที่ เพื่อความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี และเกิดความรวดเร็วในการรับบริการ ต่าง ๆ
- 2) เมื่อมีปัญหาข้อสงสัยในอาชีพ ให้รับมาสอบถาม
- 3) เจ้าหน้าที่ควรจะแนะนำประชาชนก่อนว่าศูนย์นี้ให้อะไรกับประชาชน บอกเป็นอย่างไร ไป (แต่ละหน่วยงาน)
- 4) เชิญชวนเข้ามาร่วมกิจกรรม, ศึกษาดูงานของศูนย์ฯ
- 5) ให้เห็นความสำคัญของศูนย์ฯ ในด้านต่าง ๆ
- 6) แนะนำให้ติดต่อกับศูนย์ฯ ก่อนเพื่อจะได้ข้อมูลที่ต้องการเฉพาะ
- 7) อย่าใช้อารมณ์เมื่อไม่ได้รับของแจกฟรี ควรจะเข้าใจว่าราชการมีงบประมาณจำกัด
- 8) ควรมาติดต่อในเวลาราชการ เพื่อสะดวกในการติดต่อ
- 9) ควรแจ้งล่วงหน้าเกี่ยวกับวัน เวลา และหัวข้อที่จะขอให้บริการ

- 10) ถ้าไม่สนใจจริง ๆ ไม่ควรรบกวนเวลาของเจ้าหน้าที่
- 11) ศูนย์ฯ มีงานหลายอย่าง ควรสอบถามหรือหาข้อมูลเบื้องต้นก่อนแล้วจึงศึกษาแต่ละงานที่สนใจ
- 12) ขอย่าให้ประชาชนขายที่ดินของตนเอง แล้วให้มาขอคำแนะนำจากศูนย์ฯ ว่า ควรจะใช้พื้นที่ในการทำอะไร ปลูกอะไร หรือควรปรับปรุงดินอย่างไร
- 14) จัดตั้งศูนย์ประสานงานประจำหมู่บ้าน ช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

7. ความคิดเห็นต่อการปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์ฯ

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานหินซ้อนฯ เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์ฯ แยกเป็น 12 ประเด็น ดังนี้

- 1) การรวมตัวอย่างเป็นเอกภาพ และทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ทุกคนให้เป็น การดำเนินงานไปในแนวทางเดียวกัน
- 2) ควรให้หน่วยงานภายในศูนย์ฯ ขึ้นตรงต่อศูนย์ฯ
- 3) การขอตั้งงบประมาณ ควรให้ศูนย์ฯ ขอตั้งเพียงหน่วยงานเดียว
- 4) ปรับปรุงการให้บริการน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภคภายในศูนย์ฯ
- 5) ควรสร้างระบบการตลาดรองรับผลผลิต
- 6) ควรทำให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน
- 7) ควรเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่-บุคลากรให้มากขึ้น เพื่อขยายขอบเขตการบริการเพิ่มเติม
- 8) ควรมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานด้านเผยแพร่ และดูงานโดยเฉพาะ แต่ต้องฝึกฝนให้ชำนาญก่อน
- 9) กิจกรรมของหน่วยงานในศูนย์ฯ ควรก้าวหน้ากว่าเอกชนและประชาชน ถ้าล่า-หลังกว่าก็ไม่ควรทำ
- 10) ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงาน ให้มีประสิทธิภาพไม่ควรอิงกับสายปกครอง
- 11) ควรได้พัฒนาปรับปรุงทุกหน่วยงาน ถ้าหน่วยงานใดมีเครื่องมือไม่เพียงพอสามารถขอจากศูนย์ฯ ได้
- 12) ควรจัดกิจกรรมนันทนาการภายในศูนย์ฯ เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ให้กับเจ้าหน้าที่ที่มาจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น จัดแข่งขันกีฬา เป็นต้น

8. ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เกี่ยวกับความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ แยกเป็น 7 ประเด็น ดังนี้

- 1) หน่วยงานต่าง ๆ ภายในศูนย์ฯ ควรร่วมมือกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีวัตถุประสงค์ เป้าหมายเดียวกัน แบบชัดเจนและโปร่งใส
- 2) ควรมีการเพิ่มหรือขยายขนาดแหล่งกักเก็บน้ำในบริเวณศูนย์ฯ และในพื้นที่โครงการฯ
- 3) ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ๆ ทุกปี พร้อมเสนอแนวทางแก้ไขผ่านที่ประชุมหน่วยงานภายในศูนย์ฯ โดยว่าจ้างสถาบันทางวิชาการเป็นผู้ประเมิน
- 4) สำนักงาน กปร. ควรแสดงบทบาทของตนในการกำกับดูแลมากกว่านี้ และต้องกล้าเสนอแนะอย่างเป็นรูปธรรม
- 5) งานหรือกิจกรรมที่ไม่มีประสิทธิภาพควรยกเลิก โอนให้หน่วยงานอื่นรับผิดชอบแทน
- 6) ถ้าหน่วยงานใดมีปัญหาให้ติดต่อปรึกษาหัวหน้าศูนย์ฯ เพื่อจะได้ช่วยหาทางช่วยเหลือ
- 7) เจ้าหน้าที่-บุคลากรในศูนย์ฯ ต้องทำงานให้มีประสิทธิภาพก่อน หลังจากนั้นจึงขอความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษ

ตอนที่ 2 ข้อมูลการรับบริการจากประชาชน

2.1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้การสัมภาษณ์

ตาราง 3 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้การสัมภาษณ์

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนผู้ให้การสัมภาษณ์	30	100.00
1. เพศ		
ชาย	12	40.00
หญิง	18	60.00

(ต่อ) ตาราง 3

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนผู้ให้การสัมภาษณ์	30	100.00
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	1	3.33
21-30 ปี	5	16.67
31-40 ปี	7	23.33
41-50 ปี	12	40.00
51-60 ปี	5	16.67
3. การศึกษา		
ประถมศึกษา	26	86.67
มัธยมศึกษา	2	6.67
ปริญญาตรี	1	3.33
อื่น ๆ	1	3.33
4. สถานภาพสมรส		
โสด	4	13.33
สมรส	26	86.67
5. อาชีพหลัก		
ทำไร่	12	40.00
รับจ้าง	6	20.00
ทำสวน	3	10.00
ทำนา	3	10.00
ทำนา-ทำสวน	2	6.67
ทำไร่-ทำสวน	2	6.67
ทำนา-เลี้ยงสัตว์	1	3.33
ค้าขาย	1	3.33
6. อาชีพรอง		
รับจ้าง	9	30.00
ไม่ระบุ	7	23.33
ค้าขาย	4	13.33
ทำสวน	3	10.00

(ต่อ) ตาราง 3

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนผู้ให้การสัมภาษณ์	30	100.00
ทำสวนผัก	3	10.00
เลี้ยงไก่	2	6.67
ทำไร่	1	3.33
ทำสวนผัก-เลี้ยงสัตว์	1	3.33
7. ที่อยู่		
ตำบลเขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม	22	73.33
ตำบลเกาะขนุน อ.พนมสารคาม	6	20.00
ตำบลท่าถ่าน อ.พนมสารคาม	2	6.67
8. การมาติดต่อที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ		
8.1 ติดต่อกี่ปีมานี้มาคนเดียว		
น้อยกว่า 1 ปี	12	40.00
1-5 ปี	13	43.33
6-10 ปี	3	10.00
11 ปีขึ้นไป	2	6.67
8.2 มาติดต่อบ่อยเพียงใด		
มาครั้งแรก	3	10.00
2-5 ครั้ง	8	26.67
6-10 ครั้ง	1	3.33
2-3 ครั้ง/ปี	7	23.33
10 ครั้ง/ปี	1	3.33
มาประจำ	8	26.67
ไม่ระบุ	2	6.67

จากตาราง 3 มีประชาชนที่เข้ารับบริการในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ถูกสัมภาษณ์ รวม 30 คน เป็นหญิง 18 คน และชาย 12 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 และ 40.00 ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามอายุเป็น 5 กลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 1 คน กลุ่มอายุ 21-30 ปี จำนวน 5 คน กลุ่มอายุ 31-40 ปี จำนวน 7 คน กลุ่มอายุ 41-50 ปี จำนวน

12 คน และกลุ่มอายุ 51-60 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33, 16.67, 23.33, 40.00 และ 16.67 ตามลำดับ ด้านวุฒิการศึกษา แยกเป็นผู้มีวุฒิปริญญาตรี จำนวน 26 คน มัธยมศึกษา จำนวน 2 คน ปริญญาตรี และอื่น ๆ จำนวน 1 คน ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามสถานภาพสมรส แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ โสด จำนวน 4 คน และ สมรสแล้ว จำนวน 26 คน สำหรับอาชีพหลักประชาชนพบว่าอาชีพทำไร่ จำนวน 12 คน รับจ้าง จำนวน 6 คน ทำสวน จำนวน 3 คน ทำนา จำนวน 3 คน ทำนา-ทำสวน จำนวน 2 คน ทำไร่-ทำสวน จำนวน 2 คน ทำนา-เลี้ยงสัตว์ จำนวน 1 คน และค้าขาย จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00, 20.00, 10.00, 10.00, 6.69, 6.67 และ 3.33 ตามลำดับ อาชีพรอง ได้แก่ อาชีพรับจ้าง จำนวน 9 คน ไม่ระบุ จำนวน 7 คน ขายของ จำนวน 4 คน ทำสวน จำนวน 3 คน ทำสวนผัก จำนวน 3 คน เลี้ยงไก่ จำนวน 2 คน ทำไร่ จำนวน 1 คน และทำสวนผัก-เลี้ยงสัตว์ จำนวน 1 คน คิดเป็น 30.00, 23.33, 13.33, 10.00, 10.00, 6.67 และ 3.3. ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามที่อยู่ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ตามตำบลเขาหินซ้อน จำนวน 22 คน ตำบลเกาะขนุน จำนวน 6 คน และตำบลท่าถ่าน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 73.33, 20.00 และ 6.67 ตามลำดับ ด้านการมาติดต่อที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ พบว่า ติดต่อกับศูนย์การพัฒนาน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 12 คน 1-5 ปี จำนวน 13 คน 6-10 ปี จำนวน 3 คน และ 11 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน ตามลำดับ ในเรื่องของการมาติดต่อศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ บ่อยเพียงใดนั้น แบ่งเป็น มาเป็นครั้งแรก จำนวน 3 คน มา 2-5 ครั้ง จำนวน 8 คน มา 6-10 ครั้ง จำนวน 1 คน มา 2-3 ครั้ง/ปี จำนวน 7 คน มา 10 ครั้ง/ปี จำนวน 1 คน มาประจำ จำนวน 8 คน และไม่ระบุ จำนวน 2 คน ตามลำดับ

2.2 ความคิดเห็นของประชาชนที่เข้ารับบริการในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ความคิดเห็นของประชาชนที่เข้ารับบริการในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา กรณีศึกษาการบริการนอกระบบโรงเรียน โดยแยกความคิดเห็นออกเป็น 6 ประเด็น รายละเอียดแสดงในตาราง 4 ต่อไปนี้

ตาราง 4 ความคิดเห็นของประชาชนที่เข้ารับบริการในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาคันทรง

ความคิดเห็นของประชาชนที่เข้ารับบริการในศูนย์ฯ	จำนวนความคิดเห็น	ร้อยละ
1. รู้จักศูนย์ฯ ได้อย่างไร		
1) เจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ มาติดต่อ	20	62.50
2) กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน	4	12.50
3) เพื่อนบ้านมาบอก	4	12.50
4) เกษตรจังหวัดแนะนำ	2	6.25
5) อยู่ใกล้บ้าน	2	6.25
รวมจำนวนความคิดเห็น	32	100.00
2. มาติดต่อเรื่องอะไรบ้าง		
1) ขุดสระน้ำเพื่อทำการเกษตรและอุปโภค-บริโภค	13	24.07
2) ขอรับพันธุ์ไก่	13	24.07
3) เข้ารับการอบรม	12	22.22
4) ขอรับพันธุ์ปลา	10	18.52
5) ขุดบ่อเลี้ยงปลา	4	7.41
6) ขอรับอุปกรณ์ในการเลี้ยงไก่	1	1.85
7) ปรับพื้นที่ในการทำเกษตร	1	1.85
รวมจำนวนความคิดเห็น	54	100.00
3. เคยได้รับการอะไรจากศูนย์ฯ บ้าง		
1) เข้ารับการอบรม	17	24.64
2) ขอรับพันธุ์ปลา	14	20.29
3) ขอรับพันธุ์พืช	15	21.74
4) ขอรับพันธุ์ไก่	13	18.84
5) ขุดสระน้ำ	6	8.70
6) รับยากำจัดศัตรูพืช	2	2.90
7) ปรับพื้นที่ทำการเกษตร	2	2.90
รวมจำนวนความคิดเห็น	69	100.00

(ต่อ) ตาราง 4

ความคิดเห็นของประชาชนที่เข้ารับบริการในศูนย์ฯ	จำนวนความคิดเห็น	ร้อยละ
4. การติดต่อกับศูนย์ฯ มีปัญหาอะไรบ้าง		
1) ขาดความเข้าใจในการติดต่อประสานงาน	1	100.00
รวมจำนวนความคิดเห็น	1	100.00
5. มีข้อเสนอแนะอะไรต่อศูนย์ฯ ในการจัดบริการแก่ประชาชน		
1) อบรมการปลูกพืช	3	33.33
2) มีการประชาสัมพันธ์มากยิ่งขึ้น	2	22.22
3) ต้องการยากำจัดแมลง, วัชพืช	1	11.11
4) ผสมปุ๋ยใช้เอง	1	11.11
5) ให้ความรู้ทางเกษตรมากขึ้น	1	11.11
6) ให้คำแนะนำและดูแลอย่างตลอด	1	11.11
รวมจำนวนความคิดเห็น	9	100.00
6. ความคิดเห็นเพิ่มเติมอื่น ๆ (ถ้ามี)		
1) มีการประชาสัมพันธ์มากขึ้น	1	50.00
2) ขอบประมาณในการจัดทำเรือนเกษตร	1	50.00
รวมจำนวนความคิดเห็น	2	100.00

จากตาราง 4 ความคิดเห็นของประชาชนที่เข้ารับบริการในศูนย์ศึกษาการพัฒนา
เขานินชื่อนฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา แยกเป็น 6 ประเด็น ดังนี้

1. รู้จักศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินชื่อนฯ ได้อย่างไร

ความคิดเห็นของประชาชนที่เข้ารับบริการในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานินชื่อนฯ ใน
ด้านการรู้จักศูนย์ฯ สรุปได้ 5 ประการ ดังนี้

- 1) เจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ มาติดต่อ
- 2) กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน
- 3) เพื่อนบ้านมาบอก
- 4) เกษตรจังหวัดแนะนำ
- 5) อยู่ใกล้บ้าน

2. มาติดต่อเรื่องอะไรบ้าง

ความคิดเห็นของประชาชนที่เข้ารับบริการในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในด้านการเข้ามาติดต่อกับศูนย์ฯ สรุปได้ 7 ประการ ดังนี้

- 1) ขุดสระน้ำเพื่อทำการเกษตรและอุปโภค-บริโภค
- 2) ขอรับพันธุ์ไก่
- 3) เข้ารับการอบรม
- 4) ขอรับพันธุ์ปลา
- 5) ขุดบ่อเลี้ยงปลา
- 6) ขอรับอุปกรณ์ในการเลี้ยงไก่
- 7) ปรับพื้นที่ในการทำเกษตร

3. เคยได้รับการอะไรจากศูนย์ฯ บ้าง

ความคิดเห็นของประชาชนที่เข้ารับบริการในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในด้านการเข้ารับบริการในศูนย์ฯ แยกเป็น 7 ประการ ดังนี้

- 1) เข้ารับการอบรม
- 2) ขอรับพันธุ์ปลา
- 3) ขอรับพันธุ์พืช
- 4) ขอรับพันธุ์ไก่
- 5) ขุดสระน้ำ
- 6) รับยากำจัดศัตรูพืช
- 7) ปรับพื้นที่ทำการเกษตร

4. การติดต่อกับศูนย์ฯ มีปัญหาอะไรบ้าง

ความคิดเห็นของประชาชนที่เข้ารับบริการในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในด้านปัญหาการติดต่อกับศูนย์ฯ สรุปได้ ดังนี้คือ ขาดความเข้าใจในการติดต่อประสานงาน

5. มีข้อเสนอแนะอะไรต่อศูนย์ฯ ในการจัดบริการแก่ประชาชน

ความคิดเห็นของประชาชนที่เข้ารับบริการในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในด้านข้อเสนอแนะในการจัดบริการแก่ประชาชน สรุปได้ 6 ประการ ดังนี้

- 1) มีการประชาสัมพันธ์มากยิ่งขึ้น
- 2) ต้องการยากำจัดแมลง, วัชพืช

- 3) ผสมปุ๋ยใช้เอง
- 4) อบรมการปลูกพืช
- 5) ให้ความรู้ทางเกษตรมากขึ้น
- 6) ให้คำแนะนำและดูแลอย่างตลอด

6. ความคิดเห็นเพิ่มเติมอื่น ๆ (ถ้ามี)

ความคิดเห็นเพิ่มเติมอื่น ๆ ของประชาชนที่เข้ารับบริการในศูนย์ฯ สรุปได้ 2 ประการ ดังนี้

- 1) มีการประชาสัมพันธ์มากขึ้น
- 2) ขอบประมาณในการจัดทำเรือนเกษตร

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยปัญหาของประเทศชาติและปัญหาทุกข์-ร้อนของประชาชน โดยเฉพาะปัญหาด้านอาชีพของประชาชนในชนบท พระองค์ทรงพระราชทานวิธีการแก้ปัญหาผ่านโครงการต่าง ๆ เป็นจำนวนมากในช่วงปีงบประมาณ 2525-2539 มีจำนวนถึง 1,598 โครงการ ที่มีความสำคัญยิ่งโครงการหนึ่ง คือ การจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ รวม 6 แห่ง โดยได้พระราชทานแนวทางการพัฒนาไว้ คือ พัฒนาให้เป็นศูนย์ตัวอย่างฟื้นฟูสภาพป่า การพัฒนาที่ดิน วางแผนปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ที่เกษตรกรสถาบันการศึกษา และผู้สนใจสามารถใช้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ ขอความช่วยเหลือ และนำวิธีการไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาอาชีพและพื้นที่ทำกินของตนเอง ให้สามารถเพิ่มผลผลิตและสร้างฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

ถ้าพิจารณาในแง่มุมของการศึกษานอกโรงเรียน จะเห็นว่าโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ นี้เป็นแหล่งการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับราษฎรในพื้นที่ โดยเน้นที่การพัฒนาอาชีพเกษตรให้แก่ราษฎรโดยตรง มีความสมบูรณ์ทั้งในด้านการค้นคว้าวิจัย การทดลอง การส่งเสริมและเผยแพร่ และเป็นตัวอย่างของการผนึกกำลังร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนในท้องถิ่นเป็นอย่างดี

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ยกกรณีของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา มาเป็นกรณีศึกษา เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องความเป็นมา แนวทางดำเนินงาน บริการที่จัดให้แก่ประชาชน ตลอดจนความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่และของประชาชนผู้เข้ารับบริการ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในบทบาทของหน่วยงานที่จัดบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านอาชีพให้แก่ประชาชน ในการศึกษาครั้งนี้ได้ตั้งความมุ่งหมายเฉพาะเป็น 3 ข้อ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาท ภาระหน้าที่ และการให้บริการด้านอาชีพแก่ประชาชนของศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยพิจารณาในลักษณะของการให้บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเกี่ยวกับการบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านอาชีพให้แก่ประชาชนในพื้นที่

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนผู้รับบริการเกี่ยวกับการให้บริการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อให้สามารถสนองความต้องการของประชาชนและส่งผลต่อการพัฒนาอย่างแท้จริง

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษานี้ ได้เจาะจงเลือกศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นกรณีศึกษา โดยพิจารณาในแง่ของการจัดบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านอาชีพ ให้แก่ประชาชนในพื้นที่

เนื้อหาของการศึกษาค้นคว้า แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ภารกิจและการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้แก่ ความเป็นมาของโครงการ เป้าหมายและนโยบาย โครงสร้างของการดำเนินงาน ภารกิจและบริการที่มี ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน สถิติผู้มาใช้บริการและข้อมูลอื่น ๆ ที่มี
2. ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ฯ และการพัฒนาด้านอาชีพให้แก่ประชาชน
3. ความคิดเห็นของประชาชนผู้เข้ารับบริการ เช่น ความต้องการความช่วยเหลือจากศูนย์ฯ บริการที่ได้รับ ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดอบรมและการให้บริการของศูนย์ฯ

วิธีการเก็บข้อมูล

ใช้วิธีเก็บข้อมูล 3 วิธี ตามลักษณะของข้อมูลที่ต้องการ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนา และโครงการอื่น ๆ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ที่สังกัดหน่วยงานต่าง ๆ 22 หน่วยงาน ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ 14 คน จาก 8 หน่วยงาน
3. การสัมภาษณ์ประชาชนผู้รับบริการ จำนวน 30 คน โดยการสุ่มจากประชาชนที่เข้ารับบริการในกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาเกี่ยวกับศูนย์การพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา : กรณีศึกษาเกี่ยวกับการบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

1. โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปี 2539 ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีทั้งหมด 1,598 โครงการ แยกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ 8 ประเภท ได้แก่ การเกษตร สิ่งแวดล้อม สาธารณสุข การส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาแหล่งน้ำ การคมนาคม สื่อสาร สวัสดิการสังคม และประเภทอื่น ๆ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีหลักการที่สำคัญ ๆ คือ

1. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
2. การพิจารณาต้องเป็นไปตามขั้นตอน ตามลำดับความจำเป็น ประหยัด
3. การพึ่งตนเอง
4. การส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม
5. การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ
6. การส่งเสริมและปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น นอกจากแนวทางและนักการพัฒนาที่ถูกต้องแล้วยังต้องเป็นไปตามขั้นตอน โดยที่จะต้องทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งก่อนแล้วจึงมีการพัฒนาต่อไป เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ ขณะเดียวกันก็ต้องอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความรู้ด้านเทคนิคและวิชาการสมัยใหม่พร้อมกันไปด้วย ด้วยหลักการดังกล่าวพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริให้มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ขึ้นตามภูมิภาคต่าง ๆ จำนวน 6 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ นับเป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาแห่งแรกซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2522 มีพื้นที่ในการดำเนินการ 1,895 ไร่ เพื่อเป็นศูนย์รวมของการพัฒนาด้านเกษตรกรรมอย่างสมบูรณ์แบบ เน้นการปรับปรุง

และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติของดินและน้ำให้มีความสมบูรณ์ เนื่องจากสภาพพื้นที่แห่งนี้มีการตัดไม้ทำลายป่าและปลูกพืชไร่ จนทำให้ดินจืดและเสื่อมคุณภาพ จนกลายเป็นดินทรายไม่สามารถทำประโยชน์ได้ ดังนั้นจึงได้พระราชทานพระราชดำริให้ทำการฟื้นฟูสภาพของดิน เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน โดยดำเนินการพัฒนาด้านต่าง ๆ อาทิ การพัฒนาปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยพืชสดและการปลูกพืชตระกูลถั่วเป็นพืชแซม การป้องกันศัตรูพืชโดยวิธีธรรมชาติ การศึกษาความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกไม้ผล การศึกษาพันธุ์ลูกผสมสองชั้น การฟื้นฟูสภาพป่า ส่งเสริมปรับปรุงพันธุ์สัตว์และการทำทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ตลอดจนการจัดตั้งธนาคารโค-กระบือ การฝึกอบรมด้านศิลปาชีพ รวมทั้งแนะนำส่งเสริมระบบสหกรณ์ให้แก่เกษตรกร อันจะทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคงสมบูรณ์ต่อไป

พื้นที่รับผิดชอบได้แก่

1. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอนวมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. หมู่บ้านบริเวณลุ่มแม่น้ำโจน จำนวน 14 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นหมู่บ้านบริเวณรอบศูนย์ฯ
3. ตำบลบ้านช่อง และตำบลเขาหินซ้อน
4. ศูนย์บริการบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี

3. ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีดังนี้

- 1) ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้แก่ แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภค-บริโภค ไม่เพียงพอ, ขาดแคลนงบประมาณ, เจ้าหน้าที่-บุคลากรมีน้อย และสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสม คือ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
- 2) ปัญหาสำคัญในการประกอบอาชีพของประชาชน ได้แก่ ขาดแคลนน้ำในการทำเกษตร, ขาดแหล่งเงินทุน, คุณภาพของดิน (ดินขาดความอุดมสมบูรณ์), การตลาด, ราษฎรไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง และขาดการศึกษาหรือการศึกษาดำ
- 3) ศูนย์ฯ ควรจะให้ความช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพแก่ประชาชน โดยให้ความรู้แก่ประชาชน หาตลาดให้ประชาชน, เร่งดำเนินการปรับสภาพดิน และสร้างแหล่งน้ำขนาดใหญ่ในแต่ละพื้นที่, ช่วยอบรมเสริมสร้างความวิริยะ อุตสาหะ, สนับสนุนทางด้านความรู้และเทคโนโลยีทางด้านเกษตร, เป็นแหล่งรับซื้อผลผลิตของเกษตรกร และเน้นในเรื่องเกษตรยั่งยืน
- 4) มีการเผยแพร่ความรู้ไปสู่ประชาชน โดยให้การศึกษอบรม, ออกพบปะเกษตรกรตามบ้าน, ในการออกประชุมกลุ่มสมาชิกตามสถานที่ต่าง ๆ, ให้คำปรึกษา แนะนำพันธุ์พืช-พันธุ์สัตว์ และช่วยกันประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร

5) ปัญหาในการเผยแพร่ความรู้ไปสู่ประชาชน ได้แก่ ประชาชนยังไม่ปฏิบัติตามเท่าที่ควร, ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการประชุมต่าง ๆ, ที่ทางศูนย์ฯ จัดขึ้น, ปัญหาในด้านการสื่อสารเนื่องจากประชาชนมีพื้นฐานความรู้อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ และประชาชนขาดความกระตือรือร้น

6) ข้อเสนอแนะแก่ประชาชนในการติดต่อและขอรับบริการจากศูนย์ฯ ได้แก่ ควรให้เกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่มในแต่ละพื้นที่ เพื่อความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ และเทคโนโลยี และเกิดความรวดเร็วในการรับบริการต่าง ๆ, เมื่อมีปัญหาข้อสงสัยในอาชีพให้รับมาสอบถาม และแนะนำให้ติดต่อกับศูนย์ฯ ก่อนเพื่อจะได้ข้อมูลที่ต้องการเฉพาะ

7) ความคิดเห็นต่อการปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์ฯ ได้แก่ การรวมตัวอย่างเป็นเอกภาพ และทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ทุกคนให้เป็นการดำเนินงานไปในทางเดียวกัน, ควรให้หน่วยงานภายในศูนย์ฯ ขึ้นตรงต่อศูนย์ฯ, การขอตั้งงบประมาณควรให้ศูนย์ฯ ขอตั้งเพียงหน่วยงานเดียว, ปรับปรุงการให้บริการน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภคภายในศูนย์ฯ, ควรสร้างระบบการตลาดรองรับผลผลิต, เพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่-บุคลากรให้มากขึ้น เพื่อขยายขอบเขตการบริการเพิ่มเติม, พัฒนาปรับปรุงทุกหน่วยงาน ถ้าหน่วยงานใดมีเครื่องมือไม่เพียงพอ สามารถขอจากศูนย์ฯ ได้ และควรจัดกิจกรรมนันทนาการภายในศูนย์ฯ เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ให้กับเจ้าหน้าที่ที่มาจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น จัดแข่งขันกีฬา

8) ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ ได้แก่ หน่วยงานต่าง ๆ ภายในศูนย์ฯ ควรร่วมมือกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีวัตถุประสงค์เป้าหมายเดียวกัน แบบชัดเจนและโปร่งใส, ควรมีการเพิ่มหรือขยายขนาดแหล่งกักเก็บน้ำในบริเวณศูนย์ฯ และในพื้นที่โครงการฯ, ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ทุกปี พร้อมเสนอแนวทางแก้ไขผ่านที่ประชุมหน่วยงานภายในศูนย์ฯ โดยว่าจ้างสถาบันทางวิชาการเป็นผู้ประเมิน และถ้าหน่วยงานใดมีปัญหาให้ติดต่อปรึกษาหัวหน้าศูนย์ฯ เพื่อจะได้หาทางช่วยเหลือ

4. ความคิดเห็นของประชาชนผู้รับบริการในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีดังนี้

1) รู้จักศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้จากเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ มาติดต่อ, กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน, เพื่อนบ้านมาบอก, เกษตรจังหวัดแนะนำมา และอยู่ใกล้บ้าน

2) มาติดต่อกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในเรื่องขุดสระน้ำเพื่อทำการเกษตรและอุปโภค-บริโภค, ขอรับพันธุ์ไก่และอุปกรณ์ในการเลี้ยง, เข้ารับการฝึกอบรม, ขอรับพันธุ์ปลา และปรับพื้นที่ในการทำเกษตร

3) เคยได้รับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในเรื่องเข้ารับการฝึกอบรม, ขอรับพันธุ์สัตว์, ขอรับพันธุ์พืช, ขุดสระน้ำ และปรับพื้นที่ในการทำเกษตร

4) การมาติดต่อกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีปัญหาในเรื่องของการขาดความเข้าใจในการติดต่อประสานงาน

5) ข้อเสนอแนะของประชาชนผู้รับบริการต่อศูนย์ฯ ในการจัดบริการ ได้แก่ ให้มีการประชาสัมพันธ์มากยิ่งขึ้น, อบรมและให้ความรู้ทางเกษตรมากขึ้น และมีการแนะนำและดูแลผู้เข้ารับบริการอย่างตลอด

6) ความคิดเห็นเพิ่มเติมอื่น ๆ ได้แก่ ให้มีการประชาสัมพันธ์มากขึ้น และของบประมาณในการจัดทำเรือนเกษตร

การอภิปรายผล

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีการศึกษาค้นคว้าวิจัย ทดลอง และพัฒนาอาชีพทางเกษตรกรรมหลายแขนง ในการส่งเสริมสนับสนุน และเผยแพร่งานอาชีพด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน จัดเป็นงานการศึกษาออกโรงเรียนทางด้านอาชีพที่ได้ผลดียิ่งกิจกรรมหนึ่ง ที่มีค่าควรแก่การสนใจทำการศึกษาค้นคว้าให้มีความเข้าใจดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาค้นคว้า มีประเด็นที่จะหยิบยกขึ้นมาอธิบาย 2 ประเด็น คือ

(1) ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ

(2) ข้อมูลส่วนตัว และความคิดเห็นของประชาชนผู้รับบริการ

มีรายละเอียด ดังนี้

1. ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ฯ ส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย โดยมาจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ วิทยาลัยเกษตรกรรมและเทคโนโลยีฉะเชิงเทรา กรมป่าไม้ สำนักงานสหกรณ์อำเภอพนมสารคาม กรมโยธาธิการ กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมวิชาการเกษตร และสำนักงานพัฒนา ชุมชนอำเภอพนมสารคาม

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการในศูนย์ฯ พบว่าปัญหาสำคัญในการประกอบอาชีพของประชาชน ส่วนใหญ่จะขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ปัญหาในเรื่องของรายได้ อาจเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ประชาชนได้รับการศึกษาต่ำ ขาดแหล่งเงินทุน และถูกเอารัดเอาเปรียบจากบุคคลอื่น ซึ่งศูนย์ฯ ควรจะช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพของประชาชนโดยสนับสนุนทางด้านความรู้และเทคโนโลยีทางด้านเกษตร, เร่งดำเนินการปรับปรุงสภาพดิน, สร้างแหล่งน้ำในการทำเกษตร, ประสาน

รวมกลุ่มเกษตรกรในรูปของสหกรณ์ จัดหาตลาดให้เกษตรกร และสร้างอาชีพเสริมในครัวเรือนให้แกเกษตรกร

สำหรับในด้านการเผยแพร่ความรู้ไปสู่ประชาชนนั้น เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการในศูนย์ฯ ควรจะมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร จัดการศึกษา อบรม จัดทำแปลงสาธิตในศูนย์ฯ หรือในไร่นาเกษตรกร มีการนำชมดูงานในแปลงสาธิต และปัญหาในการเผยแพร่ความรู้ไปสู่ประชาชนนั้นอาจมีปัญหในเรื่องการใช้สื่อต่าง ๆ เนื่องจากประชาชนพื้นฐานความรู้อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ ประชาชนยังไม่ปฏิบัติตามเท่าที่ควร และขาดงบประมาณเพียงพอในการเผยแพร่

ข้อเสนอแนะแก่ประชาชนในการติดต่อและขอรับบริการจากศูนย์ฯ ได้แก่ ควรให้เกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่มในแต่ละพื้นที่ เพื่อความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการรับบริการต่าง ๆ เมื่อมีปัญหาข้อสงสัยในอาชีพให้รับมาสอบถาม และจัดตั้งศูนย์ประสานงานประจำหมู่บ้าน ช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในเรื่องของความคิดเห็นต่อการปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์ฯ และความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ นั้น เจ้าหน้าที่ทุกหน่วยงานในศูนย์ฯ ควรรวมกันอย่างเป็นเอกภาพเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

2. ข้อมูลส่วนตัวและความคิดเห็นของประชาชนผู้รับบริการ

ผลจากการศึกษาพบว่าประชาชนผู้รับบริการในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่บริเวณรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้แก่ ตำบลเขาหินซ้อน, ตำบลเกาะขนุน และตำบลท่าถ่าน การประกอบอาชีพของประชาชนนั้น มีอาชีพหลัก คือ ทำการเกษตร และอาชีพรอง คือการรับจ้าง ประชาชนอีกส่วนหนึ่งคือ ผู้ที่มีอาชีพหลัก เป็นการรับจ้างและอื่น ๆ ซึ่งการรับจ้างนั้นส่วนใหญ่เป็นการรับจ้างเกี่ยวกับการเกษตรในหมู่บ้านนั่นเอง กล่าวคือ เมื่อทำการเกษตรในแปลงของตนเองแล้วก็จะไปรับจ้างทำการเกษตรของผู้อื่น

ด้านการศึกษา พบว่าประชาชนส่วนใหญ่บริเวณรอบศูนย์ฯ จบชั้นประถมศึกษา และในเรื่องการมาติดต่อกับศูนย์ฯ นั้น ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่จากศูนย์ฯ จะเข้าไปติดต่อพบปะกับชาวบ้าน หรืออาจจะรู้จักศูนย์ฯ โดย กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน, เพื่อนบ้าน, เกษตรจังหวัด และบ้านอยู่ใกล้กับศูนย์ฯ

ด้านการติดต่อรับบริการจากศูนย์ฯ จากการวิจัยพบว่าประชาชนบริเวณรอบศูนย์ฯ จะมีปัญหาในเรื่องของการขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตรและอุปโภค-บริโภค เพราะส่วนใหญ่จะมาติดต่อในเรื่องการขุดสระน้ำ นอกจากนั้นยังมีปัญหาในด้านอาชีพ จึงเข้ามารับ

การอบรมจากศูนย์ฯ และขอรับพันธุ์พืช-พันธุ์สัตว์ การบริการที่ประชาชนได้รับจากศูนย์ฯ ส่วนใหญ่จะเข้ามารับการอบรมในเรื่องของอาชีพทางเกษตร

ในการติดต่อกับศูนย์ฯ ประชาชนส่วนใหญ่จะมีปัญหาในด้านของการขาดความเข้าใจในการติดต่อประสานงาน อาจเนื่องมาจากประชาชนบริเวณรอบศูนย์ฯ มีการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ

ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมอื่น ๆ ของประชาชนผู้รับบริการในศูนย์ฯ ศึกษาพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้แก่ ให้มีการประชาสัมพันธ์มากยิ่งขึ้น, จัดให้มีการอบรมในด้านการเกษตร และมีการให้คำแนะนำความรู้เกี่ยวกับเกษตรอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอเสนอแนะข้อคิดเห็น ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรได้มีการปรับปรุงแก้ไข เรื่องของแหล่งน้ำที่มีอยู่ซึ่งไม่สามารถใช้ได้ตามเป้าหมายให้สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การดูแลรักษา การขุดลอก หรือการแก้ไขในทางเทคนิคต่าง ๆ ตลอดจนพัฒนากลุ่มผู้ใช้น้ำให้มีประสิทธิภาพให้เกษตรกรสามารถนำไปใช้ได้ตามวัตถุประสงค์และใช้น้ำอย่างคุ้มค่าให้รู้สึกได้ว่า “น้ำทุกหยดมีค่า”

2. การจัดทำแผนการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ควรได้ร่วมกันวางแผนให้การดำเนินงานสอดคล้องซึ่งกันและกัน มีแผนการดำเนินงานที่กำหนดเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน และสามารถปฏิบัติได้

3. ควรเน้นหนักในเรื่องของการพัฒนาคน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน กล่าวคือควรจะมีแผนรุกรมากกว่าการดำเนินงานปกติของหน่วยงาน ซึ่งควรจะได้มีการดำเนินการดังนี้

3.1 ควรได้สร้างจิตสำนึกของประชาชนให้มีความรักในพื้นที่ทำกินของตนเอง โดยการใช้สื่อทุกชนิด และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ จะต้องใกล้ชิดกับประชาชนให้มากขึ้น แม้จะมีการดำเนินการอยู่แล้วก็ต้องดำเนินการให้มากขึ้น

3.2 จะต้องทำให้ประชาชนอยู่ในสังคมร่วมกันอย่างมีความสามัคคี มีความรัก ชุมชนของตนเอง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน โดยใช้ศาสนาเป็นแกนนำ และนำแนวพระราชดำริเรื่อง “บวร” มาทำให้เกิดเป็นรูปธรรมขึ้นมาในชุมชนนี้ คือให้ประชาชน วัด และราชการมาร่วมกันพัฒนาคนและชุมชนในเขตโครงการฯ นี้

3.3 ในเรื่องของการประกอบอาชีพนั้นควรได้มีการดำเนินการดังนี้

3.3.1 ควรปรับปรุงกลุ่มผู้ใช้น้ำ ให้สมาชิกกลุ่มได้เคารพกติกา และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มอย่างเข้มแข็ง โดยเฉพาะผู้ใช้น้ำของระบบชลประทานที่ไม่อยู่ในกติกา กลุ่มจะต้องลงโทษ

3.3.2 ในการทำเกษตร ควรได้ส่งเสริมให้มีการทำเพื่อให้เกิดความยั่งยืน กล่าวคือ จะต้องมีการอบรมเกษตรกรให้มีความรู้มากขึ้นในเรื่องของการปรับปรุงบำรุงดินหรือการเพิ่มผลผลิต จะต้องใช้วิถีธรรมชาติให้มากที่สุด ให้ลดการใช้สารเคมี หรือถ้าใช้ก็ให้ใช้อย่างปลอดภัยกับเกษตรกรเอง และผู้บริโภค

3.3.3 ควรส่งเสริมให้เกษตรกรได้จัดทำบัญชีชาวบ้าน ตามแนวพระราชดำริ ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นตัวชี้ให้เกษตรกรได้เห็นถึงต้นทุนกำไร และเป็นแนวทางในการพัฒนาอาชีพ ตลอดจนเป็นข้อมูลของโครงการฯ ที่จะชี้ให้เห็นการเปลี่ยนแปลง และเป็นแนวทางที่จะใช้ในการพัฒนาชุมชนอื่นต่อไป

3.4 ควรเพิ่มการศึกษานอกระบบเกี่ยวกับอาชีพหลักและอาชีพเสริมให้ตามความต้องการและความสนใจของประชาชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรทำวิจัยเรื่องนี้ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาอื่น ๆ ที่เหลืออีก จำนวน 5 แห่งต่อไป
2. ควรทำการศึกษาข้อมูลการสัมภาษณ์ประชาชนผู้เข้ารับบริการ โดยเลือกประชาชนที่มีอาชีพที่หลากหลาย เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

บรรณานุกรม

กรมพัฒนาที่ดิน. รายงานประจำปี 2539 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาที่ดิน, 2540.

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน. ร่างแผนแม่บทโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาที่ดิน, 2540.

สำนักงานเลขาธิการ กปร., คู่มือการปฏิบัติการเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและคำชี้แจง, (โรเนียวเย็บเล่ม, พฤษภาคม 2528)

สำนักงานเลขาธิการ กปร., สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, (โรเนียวเย็บเล่ม, มกราคม 2530)

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.), ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, (กรุงเทพฯ : มปป.)

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.), โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, (โรเนียวเย็บเล่ม, 2528)

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, รายงานการประเมินผลโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ, (โรเนียวเย็บเล่ม, 2529)

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, รายงานการประเมินผลโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, (โรเนียวเย็บเล่ม, 2531)

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, (โรเนียวเย็บเล่ม, 2536)

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, องค์พระผู้สถิตยในหทัยราชวรวิหาร, (กรุงเทพฯ : บริษัท 21 เซนจูรี จำกัด, มปป.)

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์ประชาชนผู้เข้ารับบริการ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวผู้ได้รับการสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์

มาติดต่อกับศูนย์ฯ เรื่องอะไร

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

2. อายุเต็ม ปี

3. การศึกษา : เรียนจบระดับใด

☐ ประถมศึกษา

☐ มัธยมศึกษา

☐ ปริญญาตรี

☐ อื่น ๆ โปรดระบุ

4. สถานภาพสมรส

☐ โสด

☐ สมรส

☐ อื่น ๆ คือ

5. อาชีพหลัก คือ

อาชีพรอง คือ

6. ที่อยู่ ตำบล

อำเภอ

จังหวัด

7. การมาติดต่อที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขานหินซ้อน

- ติดต่อที่นี่มานานเพียงใด (เดือน / ปี)

- มาติดต่อบ่อยเพียงใด (ครั้ง)

- มาติดต่อเรื่องอะไรบ้าง

.....

.....

8. รู้จักศูนย์ฯ ศึกษาการพัฒนาได้อย่างไร

.....

.....

.....

9. เคยได้รับการอะไรจากศูนย์ฯ บ้าง

.....

.....

.....

10. การติดต่อกับศูนย์ฯ มีปัญหาอะไรบ้าง

.....

.....

.....

11. มีข้อเสนอแนะอะไรต่อศูนย์ฯ ในการจัดบริการแก่ประชาชน

.....

.....

.....

12. ความคิดเห็นเพิ่มเติมอื่น ๆ (ถ้ามี)

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา

1. ชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์
หน่วยงานที่สังกัด
อายุเต็ม ปี
ตำแหน่งงาน
ประจำอยู่ที่ศูนย์ฯ เป็นเวลา (ปี/เดือน)

2. บริการที่หน่วยงานของท่านให้แก่ประชาชนมีอะไรบ้าง

.....
.....
.....

3. มีปัญหาการดำเนินงานอะไรบ้าง

.....
.....
.....

4. ปัญหาสำคัญในการประกอบอาชีพของประชาชน มีอะไรบ้าง

.....
.....
.....

5. ศูนย์ฯ ควรจะให้ความช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพแก่ประชาชนอย่างไร

.....
.....
.....

6. มีการเผยแพร่ความรู้ไปสู่ประชาชนอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

7. ปัญหาในการเผยแพร่ความรู้ไปสู่ประชาชน

.....
.....
.....

8. ท่านมีข้อเสนอแนะแก่ประชาชนอย่างไร ในการติดต่อและขอรับบริการจากศูนย์ฯ

.....

.....

.....

9. ความคิดเห็นต่อการปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์ฯ

.....

.....

.....

10. ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ (ถ้ามี)

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวสมพร เจริญสุข

เกิดวันที่ 1 มกราคม 2512

สถานที่เกิด กรุงเทพมหานคร

ตำแหน่งหน้าที่การงาน เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 4
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอัน
เนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2531 มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนศรีอยุธยา กรุงเทพฯ
พ.ศ. 2536 วิทยาศาสตร์บัณฑิต (ศึกษาศาสตร์-เกษตร)
จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ
พ.ศ. 2542 การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพฯ

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2538 นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ 3 กรมราชทัณฑ์
พ.ศ. 2540 เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 4
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอัน
เนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ถึงปัจจุบัน
